VI. DIE BERGPREDIGT (nach Matthäus)

SERMO IN MONTE (secundum Matthaeum) THE SERMON ON THE MOUNT (According to Matthew)

50. Einleitung

Occasio sermonis *(cf. nr. 77)* Occasion of the Sermon

Matth. 4,24-5,2
8,16-17; 14,35-36

(nr. 40 4,23 p. 56)

24 ⸋Καὶ ⸀ἀπῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εἰς ⸁ὅλην τὴν ⸀¹Συρίαν·⸌ καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ ⸀²πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις καὶ βασάνοις συνεχομένους °[καὶ] ⸋¹δαιμονιζομένους καὶ σεληνιαζομένους καὶ παραλυτικούς⸌, ⸂καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς⸃. 25 καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας
καὶ Δεκαπόλεως καὶ Ἱεροσολύμων καὶ Ἰουδαίας
καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου.

Mark. 3,7-13a
1,32-34; 6,54-56

3,7-13a *(nr. 48. 49, p. 68. 70)*

7 Καὶ ὁ Ἰησοῦς μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀνεχώρησεν ⸀πρὸς τὴν θάλασσαν, καὶ ⸂πολὺ πλῆθος⸃ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ⸄[ἠκολούθησεν], καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας 8 καὶ ἀπὸ Ἱεροσολύμων⸅ ⸋καὶ ⸆ἀπὸ τῆς Ἰδουμαίας⸌ καὶ⸆ πέραν τοῦ Ἰορδάνου καὶ ⸆¹ περὶ Τύρον καὶ Σιδῶνα ⸂¹πλῆθος πολὺ⸃ ⸀ἀκούοντες ὅσα ⸁ἐποίει ἦλθον πρὸς αὐτόν. 9 καὶ εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα ⸀πλοιάριον προσκαρτερῇ αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον ἵνα μὴ θλίβωσιν αὐτόν⸆·

10 πολλοὺς γὰρ ἐθεράπευσεν, ὥστε ἐπιπίπτειν αὐτῷ ἵνα αὐτοῦ ἅψωνται ⸆ ὅσοι εἶχον ⸀μάστιγας. 11 καὶ °τὰ πνεύματα °τὰ

Luk. 6,17-20a
4,40-41; 6,12

6,17-20a *(nr. 77, p. 101)*

17 καὶ καταβὰς μετ' αὐτῶν ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινοῦ, καὶ ὄχλος °πολὺς μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ πλῆθος πολὺ ⸋τοῦ λαοῦ⸌
ἀπὸ °¹πάσης τῆς Ἰουδαίας καὶ ⸂Ἰερουσαλὴμ
⸆ καὶ τῆς παραλίου ⸆Τύρου καὶ Σιδῶνος, 18 οἳ ἦλθον⸃ ἀκοῦσαι αὐτοῦ καὶ ἰαθῆναι ἀπὸ ⸆ τῶν νόσων αὐτῶν·

καὶ οἱ ἐνοχλούμενοι ἀπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων ἐθεραπεύοντο⸆, 19 καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ⸂ἐζήτουν ἅπτεσθαι⸃ αὐτοῦ, ὅτι δύναμις παρ' αὐτοῦ ἐξήρχετο καὶ ἰᾶτο πάντας.

Joh.

Matth.: 24 ⸋sy^s | ⸀εξηλθ- ℵ C f^1 33. 205. 892. 1506 *pc* | ⸁πασαν ℵ *pc* | ⸀¹συνοριαν Γ ¦ ⸀²πολλους sy^s | ° B C* f^13 892 *pc* ¦ *txt* ℵ C^2 D W f^1 33. 1006. 1506 𝔐 latt sa mae | ⸋¹sy^s | ⸂κ. παντας εθερ. D it sy^s.c ¦ – k

Mark.: 7 ⸀εις D H 205. 209. 579. 1506. 2542 *al* ¦ παρα f^13 1424 *pc* | ⸂πολυς οχλος D (sy^s) ● 7.8 ⸄2 4–8 D (f^13) *pc* it (sy^s) bo^pt (*id., sed pon.* ηκολουθουν αυτω *p.* Σιδωνα W b c) ¦ *2–5* ηκολουθησαν *6–8* ℵ C (Δ, 33, 1342, 2542) *pc* (vg) ¦ ηκολουθησαν αυτω *2–8* E F (G) H 13. 346. 543. 579. (983). 1006. 1424. 1506^vid *pm* (sy^h) sa (bo^pt) ¦ ηκ-σεν αυτω *6–8 2–5* f^1 205 *pc* ¦ ηκ-σεν αυτω *2–8* A 700. 892 *pm* ¦ *txt* B L (ʃ Θ) 565. 2427 *pc* ● 8 ⸋*p)* ℵ* W Θ f^1 205. 2542 *pc* c sy^s | ⸆πολυς πληθος sa | ⸆οι D 209 f | ⸆¹οι A D Θ f^1.13 33. 1006. 1342. 1506 𝔐 (lat bo) sy^h ¦ *txt* ℵ B C L W Δ 892. 983. 2427 sa | ⸂¹και πλ. π. f^1 205 ¦ – W a b c sy^s | ⸀-σαντες A C D L Θ 1006. 1342. 1506 [E F G H 579. 700. (1424). 2542] 𝔐 | ⸁ποιει B L 892. 2427 sa bo^pt ¦ *txt* ℵ A C D W Θ f^1.13 33. 1006. 1342. 1506 𝔐 lat sy^h bo^pt ● 9 ⸀-ρια B 2427 sa | ⸆πολλοι D (ʃ a) i ¦ οι οχλοι f^13 *pc* (ff^2) ● 10 ⸆και A *pc* f sy^s.p | ⸀ασθενειας Θ ● 11 °*bis* D Θ f^13 *pc*

Luk.: 17 ° A D Θ Ψ f^13 33. 1006. 1342. 1506 [E Q Δ 565. 700. 1424] 𝔐 latt sy^s.h bo | ⸋ℵ* f^1 205 l | °¹sa | ⸆και της περαιας (ℵ*) W ff^2 sy^s ¦ et trans fretum it vg^mss | ⸆και l vg sy^s sa^ms bo^ms ● 17.18 ⸂αλλων πολεων εληλυθοτων D ● 18 ⸆πασων d sy^s | ⸆απαντες 69 l ● 19 ⸂εζητει απτεσθαι (-ψασθαι D) A D Θ f^1.13 33. 892. 1006. 1342. 1506 𝔐 a aur c q vg^cl ¦ *txt* 𝔓^75 ℵ B L T W Ψ 579 *pc* lat

---

^1sqq cf 30sqq. 42sqq || ^5sq (Mt) cf Mt 8,28; 17,15; 8,6; 9,2 etc || ^5sq (Lc) cf 26 || ^6 cf 34sq || ^9 (Mt) cf Mc 5,20; 7,31 || ^10 Ἱεροσόλυμα: Mc, Mt (exc. 23,37), Jo; Ἰερουσαλήμ: Paulus (exc. Gl 1,17sq; 2,1), Heb, Apc; Lc Ἱεροσ./Ἰερουσ. || ^15sq cf Mc 4,1 et par *(= nr 122)*; Jo 6,22 || ^18sqq cf 49sqq || ^20 (Mc) cf Mc 5,29. 34; Lc 7,21

[Matth. 4,24-5,2]	[Mark. 3,7-13a]	[Luk. 6,17-20a]	Joh.
5 1 Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος, καὶ καθίσαντος αὐτοῦ προσῆλθαν °αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· 2 ⸂καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐδίδασκεν αὐτοὺς λέγων⸃·	ἀκάθαρτα, □ὅταν αὐτὸν ⸂ἐθεώρουν,⸃ προσέπιπτον αὐτῷ καὶ ἔκραζον λέγοντες⸌ °ὅτι σὺ εἶ ⸆ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. 12 καὶ °πολλὰ ἐπετίμα αὐτοῖς ἵνα μὴ ⸉αὐτὸν φανερὸν⸊ ⸀ποιήσωσιν⸆. 13 Καὶ ⸀ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος ...	20 Καὶ °αὐτὸς ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθητὰς °¹αὐτοῦ ἔλεγεν·	
8,16-17 *(nr. 88, p. 117)*	1,32-34 *(nr. 38, p. 55)*	4,40-41 *(nr. 38, p. 55)*	
16 Ὀψίας δὲ γενομένης προσήνεγκαν αὐτῷ δαιμονιζομένους πολλούς· καὶ ἐξέβαλεν τὰ πνεύματα λόγῳ καὶ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ἐθεράπευσεν, 17 ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἠσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος· αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβεν καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν.	32 Ὀψίας δὲ γενομένης, ὅτε ἔδυ ὁ ἥλιος, ἔφερον πρὸς αὐτὸν πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας καὶ τοὺς δαιμονιζομένους· 33 καὶ ἦν ὅλη ἡ πόλις ἐπισυνηγμένη πρὸς τὴν θύραν. 34 καὶ ἐθεράπευσεν πολλοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλεν καὶ οὐκ ἤφιεν λαλεῖν τὰ δαιμόνια, ὅτι ᾔδεισαν αὐτόν.	40 Δύνοντος δὲ τοῦ ἡλίου ἅπαντες ὅσοι εἶχον ἀσθενοῦντας νόσοις ποικίλαις ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν· ὁ δὲ ἑνὶ ἑκάστῳ αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπιτιθεὶς ἐθεράπευεν αὐτούς. 41 ἐξήρχετο δὲ καὶ δαιμόνια ἀπὸ πολλῶν κρ[αυγ]άζοντα καὶ λέγοντα ὅτι σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπιτιμῶν οὐκ εἴα αὐτὰ λαλεῖν, ὅτι ᾔδεισαν τὸν χριστὸν αὐτὸν εἶναι.	
14,35-36 *(nr. 148, p. 211)*	6,54-56 *(nr. 148, p. 211)*		
35 Καὶ ἐπιγνόντες αὐτὸν οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου ἐκείνου ἀπέστειλαν εἰς ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας 36 καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα μόνον ἅψωνται τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· καὶ ὅσοι ἥψαντο διεσώθησαν.	54 Καὶ ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ πλοίου εὐθὺς ἐπιγνόντες αὐτὸν 55 περιέδραμον ὅλην τὴν χώραν ἐκείνην καὶ ἤρξαντο ἐπὶ τοῖς κραβάττοις τοὺς κακῶς ἔχοντας περιφέρειν ὅπου ἤκουον ὅτι ἐστίν. 56 καὶ ὅπου ἂν εἰσεπορεύετο εἰς κώμας ἢ εἰς πόλεις ἢ εἰς ἀγρούς, ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἐτίθεσαν τοὺς ἀσθενοῦντας καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα κἂν τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἅψωνται· καὶ ὅσοι ἂν ἥψαντο αὐτοῦ ἐσῴζοντο.	6,12 *(nr. 49, p. 70)* 12 Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἐξελθεῖν αὐτὸν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι, καὶ ἦν διανυκτερεύων ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ θεοῦ.	

Matth.: 1 °B *pc* ● 2 ⸂και ηρξατο λεγειν αυτοις sy^s

Mark.: 11 □sy^s ¦ ⸂εθεωρει, προσεπιπτεν α. και εκραζεν λεγοντα E H 700. 1006 *pm* ¦ εθ-ρει, πρ-πτον (-πτεν *f*¹ 205. 1506) α. κ. εκραζον λεγοντα (-ντες 1506) A F *f*¹ 205. 1506 *pm* ¦ *ut txt, sed* λεγοντα B C G L Δ Θ *f*¹³ 33. 565. 892. 1342. 2427. 2542 *pm* ¦ *txt* ℵ D (W) 69. 579 *pc* ¦ °D W lat sy^s.p ¦ ⸆ο Χριστος C (69). 1424 *pc* sy^h** sa^ms bo^ms ● 12 °W 1424 it ¦ ⸉A L 1006. 1342. 1506 𝔐 ¦ *txt* ℵ B C D W Δ Θ *f*^1.13 33. 205. 565. 892. 2427. 2542 *pc* ¦ ⸀ποιωσιν B² D L W *f*¹³ 579. 892. 1342 *pc* ¦ ⸆*p)* οτι ηδεισαν τον Χριστον αυτον ειναι C 565^c *pc* ● 13 ⸀αναβας W

Luk.: 20 °D e bo^ms ¦ °¹D *pc* ff²

22sqq cf *39sqq* ‖ *26* cf Mt 15,29; 24,3; cf *5sq(Lc). 52sqq* ‖ *27sq* cf Mt 10,1 ¦ Act 8,35; 10,34; Dn 10,16; Job 3,1 etc ‖ *28(Lc)* cf Jo 6,5; 11,41; 17,1 ‖ *30sqq* cf *1sqq* ‖ *34sq* cf *6* ‖ *39sqq* cf *22sqq* ‖ *42sqq* cf *1sqq* ‖ *49sqq* cf *18sqq* ‖ *52sqq* cf *26*

51. Die Seligpreisungen

Beatitudines *(cf. nr. 78)* **The Beatitudes**

Matth. 5,3-12	Mark.	Luk. 6,20b-23 *(nr. 78, p. 102)* 6,24-26 *(nr. 79, p. 104)*	Joh.
[3]Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.		[20b]Μακάριοι οἱ πτωχοί⸆, ὅτι ⸀ὑμετέρα ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.	
[4]⸂μακάριοι οἱ πενθοῦντες⸆, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται.		[[24]Πλὴν οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις, ὅτι ἀπέχετε τὴν παράκλησιν ὑμῶν.]	
[5]μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσιν τὴν γῆν.⸃			
[6]⸋μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται.⸌		[21]μακάριοι οἱ πεινῶντες °νῦν, ὅτι ⸀χορτασθήσεσθε.	
		[[25]οὐαὶ ὑμῖν, οἱ ἐμπεπλησμένοι νῦν, ὅτι πεινάσετε.]	
		⸋μακάριοι οἱ κλαίοντες °νῦν, ὅτι ⸁γελάσετε⸌.	
[7]μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται.		[[25b]οὐαί, οἱ γελῶντες νῦν, ὅτι πενθήσετε καὶ κλαύσετε.]	
[8]μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται.			
[9]μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι °αὐτοὶ υἱοὶ θεοῦ κληθήσονται.			
[10]μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν⸆ δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ⸀ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.			
[11]μακάριοί ἐστε ὅταν⸆ ⸂ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ ⸀διώξωσιν⸃ καὶ εἴπωσιν ⸂¹°πᾶν πονηρὸν⸆ καθ' ὑμῶν⸃ °¹[ψευδόμενοι] ἕνεκεν ⸀ἐμοῦ.		[22]μακάριοί ⸀ἐστε ὅταν μισήσωσιν ὑμᾶς⸆ οἱ ἄνθρωποι ⸋καὶ °ὅταν ἀφορίσωσιν °¹ὑμᾶς⸌ καὶ ⸂ὀνειδίσωσιν καὶ ἐκβάλωσιν⸃ τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρὸν ἕνεκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου·	

Matth.: 4.5 ⸂ (*vss* 5.4) D 33 lat sy^c bo^ms; Cl Or ● 4 ⸆νυν ℵ¹ 33. 892 *pc* aur vg^mss sa^ms bo ● 6 [⸋*vs* Wellhausen *cj*] ● 9 °ℵ C D *f*¹³ *pc* it vg^cl.st sy^p; Did ¦ *txt* B W Θ *f*¹ 33. 892. 1006. 1342. 1506 𝔐 f k vg^ww sy^s.c.h co ● 10 ⸆της C ǀ ⸀εσται D ● 11 ⸆οι ανθρωποι 0133 (aur* g¹ q vg^s) sy^s.c ǀ ⸂*4 2 3 1* D (33) h k (sy^c) mae bo ǀ ⸀-ξουσιαν ℵ (D) W Δ Θ *f*¹³ 1006 *pc* ǀ ⸂¹D h k ǀ °sy^s ǀ ⸆ρημα C W Θ *f*¹·¹³ 33. 892. 1006. 1342. 1506 𝔐 q sy^p.h mae; Or ¦ *txt* ℵ B (D) lat sy^s.c sa bo; Tert ǀ °¹D it sy^s; Tert ¦ *txt rell* ǀ ⸀δικαιοσυνης D it ¦ (L 21,12) του ονοματος μου sy^s.c

Luk.: 20 ⸆*p)* τω πνευματι ℵ² Q Θ *f*¹·¹³ 33. 205. 579. 2542 *al* it vg^mss bo^pt ǀ ⸀*p)* αυτων W ff² sy^s sa bo^ms; Mcion ● 21 °*bis* Mcion Eus ǀ ⸀*p)* -σονται ℵ* 69 *pc* it sy^s sa^ms; Mcion ǀ ⸋D ǀ ⸁-σουσιν W e sy^s sa^mss; Mcion ● 22 ⸀εσεσθε Θ lat; Mcion ǀ ⸆παντες sa^mss ǀ ⸋2542; Mcion ǀ °W ǀ °¹𝔓^75vid D ǀ ⸂D it

---

^1sq *cf 41* ‖ ^1cf Is 61,1; 57,15; Ps 33,19 LXX; Sir 25,9-12; 1Cor 1,27sq; Jc 2,5 ǀ πτωχοί: Mt 11,5 = Lc 7,22 *(nr 106)*; Mt 19,21 = Mc 10,21 = Lc 18,22 *(nr 254)*; Mt 26,11 = Mc 14,7 *(nr 306)*; Mc 12,43 = Lc 21,3 *(nr 286)*; Mt 26,9 = Mc 14,5 *(nr 306)*; Lc 4,18; 14,13.21; 16,20.22; 19,8; Jo 12,5sq; 13,29 ǀ μακάριος ... cf Mt 13,16; Lc 10,23; Mt 16,17; Lc 1,45; Mt 24,46; Lc 12,43; Lc 14,14sq; Mt 11,6 = Lc 7,23 *(nr 106)*; Lc 11,28; Jo 20,29; 13,17; Lc 11,27; 23,29; *cf 30.31* ǀ *cf 39* ‖ ^2cf Ps 9,13; 35,10; Is 49,13; Mt 19,14 = Mc 10,14 = Lc 18,16 *(nr 253)* ǀ βασιλεία τῶν οὐρανῶν = Mt (exc 6,33 app; 12,28; 19,24; 21,31.43); βασιλεία τοῦ θεοῦ = Mc, Lc, Paulus; β. τῶν οὐρανῶν = β. τοῦ θεοῦ? cf Mt 4,17 = Mc 1,15 *(nr 32)*; Mt 10,7 = Lc 9,2 *(nr 99)*; Mt 11,11 = Lc 7,28 *(nr 107)*; Mt 13,11 = Mc 4,11 = Lc 8,10 *(nr 122)*; Mt 19,14 = Mc 10,14 = Lc 18,16 *(nr 253)* etc ‖ ^3sq cf Is 61,2sq; Ps 126,5sq; Apc 7,16sq; Lc 16,25; 2,25; *cf 11sq* ‖ ^5sq cf Ps 37,11; Mt 11,29; *cf 33.40* ‖ ^6cf Rm 4,13; Gn 15,7; Dt 4,38; 49,10; *cf 34* ‖ ^7cf Ps 107,5sqq; Am 8,11; Sir 24,28sq (21sq); Is 55,1 etc; Jr 31,25 (LXX 38,25); Bar 2,18 ‖ ^7sq *cf 42* ‖ ^8cf Prv 21,20 ‖ ^11sq *cf 3sq* ‖ ^13sq cf Jc 2,13; Mt 18,33; Prv 14,21; 17,5c LXX; *cf 36sq.38sq* ‖ ^15cf Ps 24,4; 51,12; 73,1; Eph 6,5; Kol 3,22 ‖ ^16cf 1Jo 3,2sq; Apc 22,4 ‖ ^17cf Heb 12,14; Jc 3,18; Ps 34,15; Prv 10,10 LXX; Mt 5,23sq; Mc 9,50 ‖ ^18cf Dt 14,1; Hos 2,1; Ps Sal 17,30; Mt 5,19.45; Mc 11,17; Lc 20,36 ‖ ^19sq cf Jc 1,2; 1Pt 3,14; *cf 30.31.3°*; *cf 42* ‖ ^21sqq cf Mt 10,22; Is 51,7; Jo 16,2; Act 5,41; Jc 2,7; 1Pt 4,14; *cf 30.31*

[Matth. 5,3-12]	Mark.	[Luk. 6,20b-23]	Joh.
12 χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε⸆, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν ⸂τοῖς οὐρανοῖς⸃· οὕτως γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφήτας ⸋τοὺς πρὸ ὑμῶν⸌ ⸆.		23 ⸋χάρητε ἐν ἐκείνῃ τῇ ⸀ἡμέρᾳ καὶ σκιρτήσατε, ⸂ἰδοὺ γὰρ⸃ ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν ⸄τῷ οὐρανῷ⸅·⸌ κατὰ ⸂¹τὰ αὐτὰ⸃ °γὰρ ἐποίουν τοῖς προφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.	
		[26 οὐαὶ ὅταν ὑμᾶς καλῶς εἴπωσιν πάντες οἱ ἄνθρωποι· κατὰ τὰ αὐτὰ γὰρ ἐποίουν τοῖς ψευδοπροφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.]	

1. Petr. 3,14: Ἀλλ' εἰ καὶ πάσχοιτε διὰ δικαιοσύνην, μακάριοι. τὸν δὲ φόβον αὐτῶν μὴ φοβηθῆτε μηδὲ ταραχθῆτε.

1. Petr. 4,14: Εἰ ὀνειδίζεσθε ἐν ὀνόματι Χριστοῦ, μακάριοι, ὅτι τὸ τῆς δόξης καὶ τὸ τοῦ θεοῦ πνεῦμα ἐφ' ὑμᾶς ἀναπαύεται.

Barn. ep. 19,4: Οὐ πορνεύσεις, οὐ μοιχεύσεις, οὐ παιδοφθορήσεις. οὐ μή σου ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐξέλθῃ ἐν ἀκαθαρσίᾳ τινῶν. οὐ λήμψῃ πρόσωπον ἐλέγξαι τινὰ ἐπὶ παραπτώματι. ἔσῃ πραΰς, ἔσῃ ἡσύχιος, ἔσῃ τρέμων τοὺς λόγους, οὓς ἤκουσας. οὐ μνησικακήσεις τῷ ἀδελφῷ σου.

Clemens Alex. (Protrepticus X,94,4): Ὅθεν ἡ γραφὴ εἰκότως εὐαγγελίζεται τοῖς πεπιστευκόσιν· »οἱ δὲ ἅγιοι κυρίου κληρονομήσουσι τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ«.

1. Clem. ad Cor. 13,2: Οὕτως γὰρ εἶπεν· »Ἐλεᾶτε, ἵνα ἐλεηθῆτε· ἀφίετε, ἵνα ἀφεθῇ ὑμῖν· ὡς ποιεῖτε, οὕτω ποιηθήσεται ὑμῖν· ὡς δίδοτε, οὕτως δοθήσεται ὑμῖν· ὡς κρίνετε, οὕτως κριθήσεσθε· ὡς χρηστεύεσθε, οὕτως χρηστευθήσεται ὑμῖν· ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, ἐν αὐτῷ μετρηθήσεται ὑμῖν«.

Polycarpus ad Phil. 2,3: Μνημονεύοντες δὲ ὧν εἶπεν ὁ κύριος διδάσκων· »Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε· ἀφίετε, καὶ ἀφεθήσεται ὑμῖν· ἐλεᾶτε, ἵνα ἐλεηθῆτε· ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν«· καὶ »ὅτι μακάριοι οἱ πτωχοὶ καὶ οἱ διωκόμενοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ«.

Didache 3,7: Ἴσθι δὲ πραΰς, ἐπεὶ »οἱ πραεῖς κληρονομήσουσι τὴν γῆν«.

Evang. Thomae copt.: *cf. Append. I, 54*

Evang. Thomae copt.: *cf. Append. I, 68/69*

Matth.: 12 ⸆*p)* εν εκεινη τη ημερα sy$^{s.c}$ | ⸂τω -νω D *pc* it | ⸋sy^{s} | ⸆υπαρχοντας D (D* -χοντων) *ex* lat? bo? ¦ οι πατερες αυτων U b c (k) sy$^{s.(c)}$
Luk.: 23 ⸋Mcion | ⸀ωρα 579 a sy^{s} | ⸂*p)* οτι D sy$^{s.p}$ | ⸄τοις -οις B *f*^{13} 579. 1424 *pc* e f | ⸂¹ταυτα ℵ A L Θ *f*$^{1.13}$ 33*. 1006. 1342. 1506 𝔐 lat sy^{h} ¦ *txt* 𝔓^{75} B D Q W Ξ Ψ 0147 33^{c}. 892 *pc* c e bo | ° 1424 a ff^{2} l bo^{ms}; Mcion

^{24sq}cf Rm 5,3; Jc 1,2; 1Pt 1,6; 4,13; Apc 22,12 ‖ ^{25sq}cf Gn 15,1; Heb 11,33sqq | Mt 23,30; Act 7,52; Jc 5,10sq ‖ ^{30}*cf 1.19sq. 21sqq* ‖ ^{31}*cf 1.19sq. 21sqq* ‖ ^{33}*cf 5* ‖ ^{34}*cf 6* ‖ ^{36sq}*cf 13sq* ‖ ^{38sq}*cf 1sq. 13sq. 19sq* ‖ ^{40}*cf 5sq* ‖ ^{41}*cf 1sq* ‖ ^{42}*cf 7sq. 19sq*

52. Gleichnis vom Salz

Sal terrae *(cf. nr. 218)* **The Salt of the Earth**

Matth. 5,13	Mark. 9,49-50 *(nr. 168, p. 249)*	Luk 14,34-35 *(nr. 218, p. 304)*	Joh.
13 Ὑμεῖς ἐστε τὸ ⸀ἅλας τῆς γῆς· ἐὰν δὲ τὸ ⸁ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἁλισθήσεται; εἰς οὐδὲν ἰσχύει °ἔτι εἰ μὴ ⸂βληθὲν ἔξω⸃ καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.	49 ⸂Πᾶς γὰρ πυρὶ ἁλισθήσεται.⸃ 50 καλὸν τὸ ⸀ἅλας· ἐὰν δὲ τὸ ⸀ἅλας ⸂ἄναλον γένηται⸃, ἐν τίνι αὐτὸ ⸁ἀρτύσετε; ⸄ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς⸅ ἅλα καὶ εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις.	34 Καλὸν °οὖν τὸ ⸀ἅλας· ἐὰν δὲ °¹καὶ τὸ ⸀ἅλας ⸁μωρανθῇ, ἐν τίνι ⸀¹ἀρτυθήσεται; 35 οὔτε εἰς ⸆ γῆν οὔτε εἰς κοπρίαν εὔθετόν ἐστιν, ἔξω βάλλουσιν αὐτό. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω.	

Matth.: 13 ⸀αλα ℵ* D* W | ⸁αλα ℵ B^{2} W; Or | °D W it sy$^{s.c.p}$; Cyp | ⸂-θηναι εξω και D W Θ *f*^{13} 1006. 1342. 1506 𝔐 ¦ *txt* (𝔓^{86}) ℵ B C *f*^{1} 33. 205. 892 *pc*
Mark.: 49 ⸂(Lv 2,13) πασα γαρ θυσια αλι αλισθησεται D it ¦ πας γ. π. (εν π. C) αλ- (αναλωθησεται Θ) και πασα θυσια αλι αλισθησεται (αναλωθησεται Ψ) A C Θ Ψ 892. 1506 𝔐 lat sy$^{p.h}$ bo^{pt} ¦ *txt* B L Δ 0274 *f*$^{1.13}$ 205. 565. 700. 1006. 2427 *pc* sy^{s} sa bo^{pt} (ℵ 1342: εν π.; W: αλισγηθησεται); Did • 50 ⸀*bis* αλα ℵ(*) L W Δ 0274. 892. 1342 *pc* | ⸂*p)* μωρανθη W 579 (sy^{s}) ¦ αν. γενησεται D | ⸁αρτυσεται A C D H L Θ 579 *pc* ¦ αρτυσηται W Δ *f*^{13} *pc* ¦ αρτυθησεται *f*^{1} *pc* f bo^{mss} | ⸄υμεις ουν εν εαυτ. εχ. W (*f*^{13} 565) *pc* sa^{ms}
Luk.: 34 °A D W Ψ *f*^{1} 1006. 1342. 1506 𝔐 latt sy sa^{mss} bo^{pt} ¦ *txt* 𝔓^{75} ℵ B L Θ *f*^{13} 579. 892 *pc* bo^{pt} | ⸀(*bis*) αλα (𝔓^{75}) ℵ* D W | °¹ 𝔓^{75} A W *f*$^{1.13}$ 892. 1006. 1342. 1506 𝔐 e vg^{cl} sy$^{s.c.h}$ co ¦ *txt* ℵ B D L Θ Ψ 0233. 579 *pc* a r^{1} sy^{p} sa^{ms} | ⸁μαρ- 69 *pc* lat | ⸀¹*p)* αλισθησεται *f*^{1} 205 *pc* d • 35 ⸆την 𝔓^{75} D 69 *pc*

^{1sqq}cf Lv 2,13; 1Cor 3,13; Kol 4,6 ‖ ^{7}cf Heb 12,14; Ps 34,15; Mt 5,9; Rm 12,18; 14,19; 1Th 5,13; 2Cor 13,11 ‖ $^{7(Lc)}$cf Mt 11,15; 13,9.43 par; 25,29 app; Mc 7,16 app; Lc 12,21 app; 21,4 app; Apc 2,7 etc; cf Evang. Thomae copt., *Append. I, 8, 21, 24, 63, 65, 96*

53. Gleichnis vom Licht

Lux mundi *(cf. nr. 125)* **The Light of the World**

Matth. 5,14-16

[14] Ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς ⸂τοῦ κόσμου⸃. οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη· [15] οὐδὲ καίουσιν λύχνον καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον ἀλλ᾽ ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσιν τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. [16] οὕτως λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ °ἔργα καὶ δοξάσωσιν τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Mark. 4,21
(nr. 125, p. 179)

[21] Καὶ ⸂ἔλεγεν αὐτοῖς· ⸆ μήτι ⸀ἔρχεται ὁ λύχνος⸃ °ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον ⸀τεθῇ ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην; ⸀[1]οὐχ ἵνα ⸀[2]ἐπὶ τὴν λυχνίαν ⸀[3]τεθῇ;

Luk. 8,16
11,33

8,16 *(nr. 125, p. 179)*

[16] Οὐδεὶς °δὲ λύχνον ἅψας καλύπτει αὐτὸν σκεύει ἢ ὑποκάτω ⸆ κλίνης τίθησιν, ἀλλ᾽ ἐπὶ ⸂λυχνίας ⸀τίθησιν, □ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσιν τὸ φῶς⸃.

11,33 *(nr. 192, p. 275)*

[33] Οὐδεὶς λύχνον ἅψας εἰς κρύπτην τίθησιν [οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον] ἀλλ᾽ ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι τὸ φῶς βλέπωσιν.

Joh. 8,12
(nr. 243, p. 326)

[12] Πάλιν οὖν αὐτοῖς ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς λέγων· ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου· ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσῃ ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ᾽ ἕξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς.

Justinus Mart., Apol. I, 16, 1–2: [1] Περὶ δὲ τοῦ ἀνεξικάκους εἶναι καὶ ὑπηρετικοὺς πᾶσι καὶ ἀοργήτους ἃ ἔφη ταῦτά ἐστι· »Τῷ τύπτοντί σου τὴν σιαγόνα πάρεχε καὶ τὴν ἄλλην, καὶ τὸν αἴροντά σου τὸν χιτῶνα ἢ τὸ ἱμάτιον μὴ κωλύσῃς. [2] Ὃς δ᾽ ἂν ὀργισθῇ, ἔνοχός ἐστιν εἰς τὸ πῦρ. Παντὶ δὲ ἀγγαρεύοντί σε μίλιον ἀκολούθησον δύο. Λαμψάτω δὲ ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἵνα βλέποντες θαυμάζωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς«.

Pap. Oxyrhynch. 1 nr. 7: Λέγει Ἰ(ησοῦ)ς· πόλις οἰκοδομημένη ἐπ᾽ ἄκρον [ὄ]ρους ὑψηλοῦς καὶ ἐστηριγμένη οὔτε πε[σ]εῖν δύναται οὐδὲ κρυ[β]ῆναι. *(cf. Evang. Thomae copt., Append. I, 32)*

Evang. Thomae copt.: *cf. Append. I, 33*

Matth.: **14** ⸂ huius mundi a aur b (c g[1]) h q ● **16** °B*

Mark.: **21** ⸂ λεγει αυτοις· μητι ο λ. καιεται W | ⸆ οτι B L 892. 2427 sy ¦ ιδετε *f*[13] *pc* ¦ *txt* ℵ A C D W Θ *f*[1] 33. 1006. 1342. 1506 𝔐 latt | ⸀ απτεται D (W *f*[13]) it sa[ms] bo[pt] | ° *et* ⸀ τεθηναι ℵ* | ⸀[1] *p)* αλλ W *pc* b (c e) q ¦ και ουχ D (ff[2] i r[1]) | ⸀[2] υπο ℵ B* *f*[13] 33 *pc* | ⸀[3] επιτ- A *f*[1] 1006 [E F G H 205] 𝔐

Luk.: **16** °Θ 346. 579[vid]. 1006. 1506 *al* e sy sa[mss] bo | ⸆ της D 346 bo[ms] | ⸂ *p)* την λ-ιαν ℵ D (Θ Ψ 579. 700. 1342) 346. 983. 1424. 2542 *al* sa bo[pt] | ⸀ επιτιθ- A W Ψ 33. 1006. 1506 𝔐 ¦ – 983 *pc* ¦ *txt* 𝔓[75] ℵ B D F L Θ Ξ 070 *f*[1.13] 205. 579. 892. 1342. 1424. 2542 *al* | □ 𝔓[75] B *pc*

---

[1] cf Is 42,6; 49,6; 60,1.3; Rm 2,19; Ph 2,15; Eph 5,8sq; Jo 12,35sq; *cf 8sq* || [2sq] *cf 22sq* || [3sqq] *cf 14sqq. 24* || [6sqq] *cf 20sq* || [8sqq] *cf ad 1* || [10sqq] cf 1Pt 2,12 || [11sq] cf Ps 22,23sq; 86,9; Sap 18,13 || [14] *cf 3sqq* || [18sq] Lc 6,29; Mt 5,22.41 || [20sq] *cf 6sqq* || [22] *cf 2sq* || [24] *cf 3sqq*

54. Vom Gesetz und den Propheten

Legis adimpletio *(cf. nr. 226)* **On the Law and the Prophets**

Matth. 5,17-20
24,35

17 Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφήτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι ἀλλὰ πληρῶσαι. 18 ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν· ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἓν ἢ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου⸆, ἕως °ἂν ⸉πάντα γένηται⸊⸆. 19 ὃς °ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων °¹τῶν ἐλαχίστων καὶ διδάξῃ °²οὕτως τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ⸋ὃς δ᾽ ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ⸆, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.⸌ 20 ⸋Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἐὰν μὴ ⸀περισσεύσῃ ὑμῶν ἡ δικαιοσύνη πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.⸌

24,35 (nr. 293, p. 405)
35 Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσιν.

Mark. 13,31

13,31 (nr. 293, p. 405)
31 Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρελεύσονται.

Luk. 16,16-17
21,33

16,16-17 *(nr. 226, p. 309)*
16 Ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται ⸀μέχρι Ἰωάννου⸆· ⸂ἀπὸ τότε⸃ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ εὐαγγελίζεται ⸋καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται⸌⸆. 17 εὐκοπώτερον δέ ἐστιν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν ἢ ⸂τοῦ νόμου⸃ ⸉μίαν κεραίαν⸊ πεσεῖν.

21,33 (nr. 293, p. 405)
33 Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρελεύσονται.

Joh.

Evang. Ebion. (Epiphanius, Panarion haer. 30,16,5): »Ἦλθον καταλῦσαι τὰς θυσίας, καὶ ἐὰν μὴ παύσησθε τοῦ θύειν, οὐ παύσεται ἀφ᾽ ὑμῶν ἡ ὀργή«.

Evang. sec. Aegyptios (Clemens Alex., Strom. III,9,63): »Ἦλθον καταλῦσαι τὰ ἔργα τῆς θηλείας«. *(cf. nr. 253)*

Pap. Oxyrhynch. 1 nr. 2: Λέγει Ἰ(ησοῦ)ς· ἐὰν μὴ νηστεύσηται τὸν κόσμον οὐ μὴ εὕρηται τὴν βασιλείαν τοῦ θ(εο)ῦ· καὶ ἐὰν μὴ σαββατίσητε τὸ σάββατον οὐκ ὄψεσθε τὸν π(ατέ)ρα. *(cf.* Evang. Thomae copt., *Append. I, 27)*

Evang. Thomae copt.: *cf. Append. I, 11*

Herm. Pastor, Sim. IX,12,3: Ὅτι, φησίν, ἐπ᾽ ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν τῆς συντελείας φανερὸς ἐγένετο, διὰ τοῦτο καινὴ ἐγένετο ἡ πύλη, ἵνα οἱ μέλλοντες σώζεσθαι δι᾽ αὐτῆς »εἰς τὴν βασιλείαν εἰσέλθωσι τοῦ θεοῦ«. (Sim. IX,12,4-5 *vide ad nr. 255*)

Justinus Mart., Dial. 105,6: ... ταῦτα εἰρηκέναι ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασι γέγραπται· »Ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ὑμῶν ἡ δικαιοσύνη πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν«.

Matth.: 18 ⸆και των προφητων Θ *f*[13] 565. 1342 *al*; Ir[lat] | °B* *pc* | ⸉D sa | ⸆caelum et terra transibunt, verba autem mea non praeteribunt c ● 19 °D* | °¹D Δ 1506 | °²D | ⸋ℵ* D W 579 bo[ms] ¦ ⸆ουτως it sy[s] ● 20 ⸋*vs* D | ⸀-σει L Θ *pc* ¦ πλεοναση Cl

Luk.: 16 ⸀εως A D W Θ Ψ 1006. 1342. 1506 𝔐 ¦ *txt* 𝔓[75] ℵ B L *f*[1.13] 205. 579. 892. 2542 *pc* | ⸆προεφητευσαν Θ *pc* ¦ επροφ- D *pc* vg[ms] | ⸂εξ (αφ) οὗ Mcion | ⸋ℵ* G 788. 1506 *pc* | ⸆εισελθειν sy[p] ¦ *p)* και βιασται αρπαζουσιν αυτην ℵ[2] ● 17 ⸂των λογων μου Mcion ¦ [του νομ. μου Lipsius *cj*] | ⸉B

---

1 (Mt) cf Mt 10,34 || 1sq (Mt) cf Mt 7,12; 22,40 par; Lc 16,29.31; Rm 3,31; 8,4; 10,4; *cf 20.21* || 1sq (Lc) cf Act 10,37 || 3 (Lc) cf Mt 11,12 sq || 4 cf Mt 24,34 = Mc 13,30 = Lc 21,32 *(nr 293)* | cf Bar 4,1; Tob 1,6; 4 Esr 9,37; Apc Bar 77,15; Job 14,12; Is 51,6; *cf 18 sq. 24* || 8sq cf Jc 2,10; Gl 3,10 || 12sq cf Mt 11,11; Lc 7,28; Mt 18,1; Mc 9,34; Mt 18,4; Lc 9,48; Mt 20,26; Mc 10,43 || 14sqq *cf 27 sq* || 16sq cf Mt 18,3; Jo 3,5; *cf 22.26* || 18sq *cf 4 sq* || 20 *cf 1 sq (Mt)* || 21 *cf 1 sq (Mt)* || 22 *cf 16 sq* || 24 *cf 4* || 26 *cf 16 sq* || 27sq *cf 14 sqq*

55. Vom neuen Gesetz: Töten und Zürnen

Non occides — On Murder and Wrath

Matth. 5,21-26

[21]Ἠκούσατε ὅτι ⸀ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις· οὐ φονεύσεις· ὃς δ᾽ ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει. [22]ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ⸆ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει· ὃς δ᾽ ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ· ⸀ῥακά, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ· ὃς δ᾽ ἂν εἴπῃ·⸆ μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. [23]ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ⸀κἀκεῖ μνησθῇς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, [24]ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου καὶ ὕπαγε πρῶτον ⸀διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου. [25]ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχύ, ἕως ὅτου εἶ ⸉μετ᾽ αὐτοῦ ἐν τῇ ὁδῷ⸊, μήποτέ σε παραδῷ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ ⸋καὶ ὁ κριτὴς ⸆ τῷ ὑπηρέτῃ⸌ καὶ εἰς φυλακὴν ⸀βληθήσῃ· [26]ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν, ἕως ⸀ἂν ἀποδῷς τὸν ἔσχατον κοδράντην.

Mark. 11,25

(nr. 275 p. 374)

[25]Καὶ ὅταν στήκετε προσευχόμενοι, ἀφίετε εἴ τι ἔχετε κατά τινος, ἵνα καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀφῇ ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

Luk. 12,57-59

(nr. 206, p. 292)

[57]Τί δὲ καὶ ἀφ᾽ ἑαυτῶν οὐ κρίνετε τὸ δίκαιον; [58]ὡς γὰρ ὑπάγεις μετὰ τοῦ ἀντιδίκου σου ⸋ἐπ᾽ ἄρχοντα⸌, ἐν τῇ ὁδῷ δὸς ἐργασίαν ἀπηλλάχθαι ⸰ἀπ᾽ αὐτοῦ, μήποτε ⸀κατασύρῃ σε πρὸς τὸν κριτήν, καὶ ὁ κριτής σε ⸀παραδώσει τῷ πράκτορι, καὶ ὁ πράκτωρ σε ⸀¹βαλεῖ εἰς ⸆ φυλακήν. [59]λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν, ἕως ⸆ ⸂καὶ τὸ ἔσχατον λεπτὸν ἀποδῷς⸃.

Joh.

Evang. sec. Hebraeos (Hieronymus, Comm. in Ez. 18,7): Et in evangelio quod iuxta Hebraeos Nazaraei legere consueverunt, inter maxima ponitur crimina, qui fratris sui spiritum contristaverit. - (Comm. in Eph. 5,4): Ut in Hebraico quoque Evangelio legimus, Dominum ad discipulos loquentem: »Et nunquam«, inquit, »laeti sitis, nisi cum fratrem vestrum videritis in caritate.«

Cod. N. T. 1424 (ad Mt 5,22): Τὸ »εἰκῆ« ἔν τισιν ἀντιγράφοις οὐ κεῖται οὐδὲ ἐν τῷ Ἰουδαϊκῷ.

Ignatius ad Trall. 8,2: Μηδεὶς ὑμῶν κατὰ τοῦ πλησίον ἐχέτω. μὴ ἀφορμὰς δίδοτε τοῖς ἔθνεσιν, ἵνα μὴ δι᾽ ὀλίγους ἄφρονας τὸ ἐν θεῷ πλῆθος βλασφημῆται. Οὐαὶ γάρ, δι᾽ οὗ ἐπὶ ματαιότητι τὸ ὄνομά μου ἐπί τινων βλασφημεῖται.

Didache 2,1–5; 14,2; 15,3: 2 [1]Δευτέρα δὲ ἐντολὴ τῆς διδαχῆς· [2]»οὐ φονεύσεις, οὐ μοιχεύσεις«, οὐ παιδοφθορήσεις, οὐ πορνεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ μαγεύσεις, οὐ φαρμακεύσεις, οὐ φονεύσεις τέκνον ἐν φθορᾷ οὐδὲ γεννηθὲν ἀποκτενεῖς. [3]οὐκ ἐπιθυμήσεις τὰ τοῦ πλησίον, οὐκ ἐπιορκήσεις, οὐ ψευδομαρτυρήσεις, οὐ κακολογήσεις, οὐ μνησικακήσεις. [4]οὐκ ἔσῃ διγνώμων οὐδὲ δίγλωσσος· παγὶς γὰρ θανάτου ἡ διγλωσσία. [5]οὐκ ἔσται ὁ λόγος σου ψευδής, οὐ κενός, ἀλλὰ μεμεστωμένος πράξει. 14 [2]Πᾶς δὲ ἔχων τὴν ἀμφιβολίαν μετὰ τοῦ ἑταίρου αὐτοῦ μὴ συνελθέτω ὑμῖν, ἕως οὗ διαλλαγῶσιν, ἵνα μὴ κοινωθῇ ἡ θυσία ὑμῶν. 15 [3]Ἐλέγχετε δὲ ἀλλήλους μὴ ἐν ὀργῇ, ἀλλ᾽ ἐν εἰρήνῃ ὡς ἔχετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ· καὶ παντὶ ἀστοχοῦντι κατὰ τοῦ ἑτέρου μηδεὶς λαλείτω μηδὲ παρ᾽ ὑμῶν ἀκουέτω, ἕως οὗ μετανοήσῃ.

Matth.: **21** ⸀ερρηθη B D E Θ 565. 579. 1424 *al* ● **22** ⸆εικη ℵ² D L W Θ *f*1.13 33. 892. 1006. 1342. 1506 𝔐 it sy co; Ir^lat Or^pt Cyp Cyr ¦ *txt* 𝔓⁶⁴ ℵ* B *pc* aur vg; Ju Or^pt Hier^mss | ⸀ραχα ℵ* D W mae | ⸆τω αδελφω αυτω L Θ 0233 *f*1.13 205. 700. 1006. 1506 *pc* ff¹ sy^s.c bo; Cyp ● **23** ⸀και εκει D Θ *f*¹ 1006 [E 205. 565] 𝔐 ● **24** ⸀καταλλ- D ● **25** ⸉ *3–5 1 2* Θ 1006. 1342. 1506 𝔐 lat sy^h sa^mss mae ¦ *txt* ℵ B D L W 0275 *f*1.13 33. 205. 892 *pc* it sy^s.c.p sa^mss bo^pt | ⸋sy^s | ⸆*p)* σε παραδω (D) L W Θ 33. 1006. 1342. 1506 𝔐 lat sy^c.p.h co ¦ txt 𝔓⁶⁴ ℵ B 0275 *f*1.13 205. 892 *pc* k | ⸀-θησει D Θ 1424 *pc* ● **26** ⸀ου L W (0233). 1424 *al* ¦ – 33 *pc*

Luk.: **58** ⸋q sa | ⸰B 892 *pc*; Cl | ⸀κατακρινη D it sy^s.c | ⸀-δω L W Ψ *f*¹ 33. 892. 1006. 1342. 1506 [E G H Δ 205. 565. 579. 700. 1424] 𝔐 (lat) ¦ *txt*, *sed* ⸉π. σε 𝔓⁴⁵ D *pc* | ⸀¹βαλη A L W Θ Ψ *f*1.13 1342. 1506 [E G H Δ 700. 1424] 𝔐 (lat) ¦ *txt*, *sed* ⸉βαλει σε D (69) *pc* (e) i | ⸆την 𝔓⁴⁵ 700. 1006. 2542 *pc* ● **59** ⸆ου (A) D W Ψ *f*¹³ 33. 1006. 1342. 1506 𝔐 ¦ αν Θ 070 ¦ *txt* 𝔓⁷⁵ ℵ B L *f*¹ 892 *pc* | ⸂*p)* αποδοις τον εσχ. κοδραντην D it vg^mss; Mcion

---

1sqq Ex 20,13 (Ex 21,12; Lv 24,17; Nu 35,16sqq; Dt 5,18); *cf 37sq* || 2sq cf Mc 3,29; Mt 26,66 etc; *cf 29sq* || 3sqq *cf 44sq; cf et ad 8sqq* || 4sqq cf Eph 4,26; Jo 1,19sq; 4,2; 1Jo 3,15; *cf 33sq* || 5sqq cf Dt 17,8sqq; Dn 7,10; Mt 10,17; Mc 13,9; *cf 26* || 8sqq *cf 24sq. 27sq. 32sq. 35sqq. 44; cf et 3sqq* | cf Hos 6,6; Mt 9,13; 12,7; Sir 31,21; 32,1sqq; *cf 25* || 14(Lc) cf Act 4,19 || 15sqq *cf 41sq* || 21sq cf Mt 18,30 || 24sq *cf 8sqq* || 26 *cf 5* || 27sq *cf 8sqq* || 29sq *cf 2sq* || 32sq *cf 8sqq* || 33sq *cf 4sqq*

Barn. ep. 19,4–6: [4] Οὐ πορνεύσεις, οὐ μοιχεύσεις, οὐ παιδοφθορήσεις. οὐ μή σου ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐξέλθῃ ἐν ἀκαθαρσίᾳ τινῶν. οὐ λήμψῃ πρόσωπον ἐλέγξαι τινὰ ἐπὶ παραπτώματι. ἔσῃ πραΰς, ἔσῃ ἡσύχιος, ἔσῃ τρέμων τοὺς λόγους, οὓς ἤκουσας. οὐ μνησικακήσεις τῷ ἀδελφῷ σου. [5] οὐ μὴ διψυχήσῃς, πότερον ἔσται ἢ οὔ. οὐ μὴ λάβῃς ἐπὶ ματαίῳ τὸ ὄνομα κυρίου. ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὑπὲρ τὴν ψυχήν σου. οὐ φονεύσεις τέκνον ἐν φθορᾷ, οὐδὲ πάλιν γεννηθὲν ἀποκτενεῖς. οὐ μὴ ἄρῃς τὴν χεῖρά σου ἀπὸ τοῦ υἱοῦ σου ἢ ἀπὸ τῆς θυγατρός σου, ἀλλὰ ἀπὸ νεότητος διδάξεις φόβον θεοῦ. [6] οὐ μὴ γένῃ ἐπιθυμῶν τὰ τοῦ πλησίον σου, οὐ μὴ γένῃ πλεονέκτης. οὐδὲ κολληθήσῃ ἐκ ψυχῆς σου μετὰ ὑψηλῶν, ἀλλὰ μετὰ ταπεινῶν καὶ δικαίων ἀναστραφήσῃ. τὰ συμβαίνοντά σοι ἐνεργήματα ὡς ἀγαθὰ προσδέξῃ, εἰδώς, ὅτι ἄνευ θεοῦ οὐδὲν γίνεται.

Herm. Pastor, Sim. IX, 28,7: Ταῦτα ὑμῖν λέγω τοῖς διστάζουσι περὶ ἀρνήσεως ἢ ὁμολογήσεως· ὁμολογεῖτε ὅτι κύριον ἔχετε, μήποτε ἀρνούμενοι [πα]ραδοθ[ήσησθε] εἰς δεσμωτήριον.

Justinus Mart., Apol. I,16,1–2: [1] Περὶ δὲ τοῦ ἀνεξικάκους εἶναι καὶ ὑπηρετικοὺς πᾶσι καὶ ἀοργήτους ἃ ἔφη ταῦτά ἐστι· »Τῷ τύπτοντί σου τὴν σιαγόνα πάρεχε καὶ τὴν ἄλλην, καὶ τὸν αἴροντά σου τὸν χιτῶνα ἢ τὸ ἱμάτιον μὴ κωλύσῃς. [2] Ὃς δ᾽ ἂν ὀργισθῇ, ἔνοχός ἐστιν εἰς τὸ πῦρ. Παντὶ δὲ ἀγγαρεύοντί σε μίλιον ἀκολούθησον δύο. Λαμψάτω δὲ ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἵνα βλέποντες θαυμάζωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς«.

---

35 sqq cf *8 sqq* || *37 sq* cf *1 sqq* || *41 sq* cf *15 sqq* || *44* cf *3 sqq. 8 sqq*

56. Von Ehebruch und Ehescheidung

Non moechaberis — On Adultery and Divorce

Matth. 5,27-32 (18,8-9; 19,7.9)	Mark. 9,43-48 (10,3-4.11-12)	Luk. 16,18	Joh.
[27] Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη⸆· οὐ μοιχεύσεις. [28] ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι ⸀αὐτὴν ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ ⸀αὐτοῦ. [29] εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός ⸉σου ὁ δεξιὸς⸊ σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου ⸀βληθῇ εἰς γέενναν. [30] ⸋καὶ εἰ ⸂ἡ δεξιά σου χεὶρ⸃ σκανδαλίζει σε, ⸀ἔκκοψον αὐτὴν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου ⸂καὶ μὴ⸃ ὅλον τὸ σῶμά σου ⸂¹εἰς γέενναν ἀπέλθῃ⸃.⸌	cf. v. 47. 48 9,43-48 *(nr. 168, p. 249)* [43] Καὶ ἐὰν ⸀σκανδαλίζῃ σε ἡ χείρ σου, ἀπόκοψον αὐτήν ⸆ · καλόν ⸂ἐστίν σε⸃ κυλλὸν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν ἢ °τὰς δύο χεῖρας ἔχοντα ⸂¹ἀπελθεῖν εἰς τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον⸃ ⸆[44].	·	
18,8-9 *(nr. 168, p. 249)* [8] Εἰ δὲ ἡ χείρ σου ἢ ὁ πούς σου σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καλόν σοί ἐστιν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν κυλλὸν ἢ χωλὸν ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. [9] καὶ εἰ ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καλόν σοί ἐστιν	[45] καὶ ἐὰν ὁ πούς σου ⸀σκανδαλίζῃ σε, ⸀ἀπόκοψον αὐτόν ⸆ · καλόν ⸆ ἐστίν σε ⸉εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν ⸆¹ χωλὸν ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχοντα ⸀¹βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν⸆² ⸆³[46]. [47] καὶ ⸀ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζῃ σε, ⸋ἔκβαλε αὐτόν⸌· καλόν ⸀σέ ἐστιν		

Matth.: 27 ⸆(5,21.33) τοις αρχαιοις L Δ Θ 0233 *f*[13] 33. 579. 892 *pm* lat sy[c.h**]; Ir Or[pt] Eus Cyr • **28** ⸀αυτης ℵ[1] *f*[1] 205. 1506 *al* ¦ – 𝔓[64] ℵ* *pc*; Tert Cl Cyr ¦ ⸀εαυτου B • **29** ⸉ *2 3 1* D | ⸀απελθη D 700[ms] it sy[s.c] (mae) bo • **30** ⸋ *vs* D *pc* vg[ms] sy[s] bo[ms] ¦ ⸂ η χειρ σου η δεξ. (Θ) *f*[13] | ⸀κοψον W Δ | ⸂ ἢ ℵ* mae | ⸂¹ βληθη εις γεεν. (L) W Θ *f*[13] 1006. 1342. 1506 𝔐 f vg[ms] sy[(p).h] sa ¦ *txt* ℵ B *f*[1] 33. 205. 892 *pc* (lat) sy[c] (mae) bo

Mark.: 43 ⸀-ιση ℵ B L W Δ Ψ 205. 579. 892. 1342. 1506. 2427 *pc* | ⸆*p)* και βαλε αυτην απο σου b bo[ms] | ⸂*p)* σοι εστιν A (⸉D) W *f*[1] 1006. 1506 [E F G H 205. 2542] 𝔐 | °D Ψ sa bo[pt] | ⸂ *1–4* ℵ[1] L Δ Ψ 0274. 700. 892 *pc* sy[p] ¦ *1 5–9* W *f*[1.13] 205 *pc* sy[s] ¦ βληθηναι εις την γεεν. οπου εστιν το πυρ ασβ. D k (a f) ¦ εισελθειν *2–9* ℵ* (r[1]) ¦ *txt* ℵ[2] A B C Θ 1006. 1342. 1506. 2427 𝔐 aur l vg (sy[h]) (sa) bo[(mss)] | ⸆[44] (Is 66,24) οπου ο σκωληξ αυτων ου τελευτα και το πυρ ου σβεννυται A D Θ *f*[13] 1006. 1342. 1506 𝔐 lat sy[p.h]; Bas ¦ *txt* ℵ B C L W Δ Ψ 0274 *f*[1] 205. 565. 892. 2427 *pc* k sy[s] co • **45** ⸀-ζει ℵ Θ 0274. 565. 1342. 1424 *pc* | ⸀κοψον W | ⸆(Mt 18,8) και βαλε αυτον απο σου (sy[s]) bo[mss] | ⸆γαρ A *al* c sy[s] sa[mss] bo[pt] ¦ σοι (*et om.* σε) D W 205. 1506 *al* | ⸉*p.* ζωην ℵ F *al* | ⸆[1]αιωνιον D lat ¦ ⸀[1]απελθειν W *f*[1] 205 *pc* sy[s] ¦ βλ. *p.* γεενναν ℵ | ⸆[2]εις το πυρ το ασβεστον A D Θ *f*[13] 1006. 1506 𝔐 (lat) (sy[h]) ¦ *txt* ℵ B C L W Δ Ψ 0274 *f*[1] 205. 892. 1342. 2427 *pc* b k sy[s.p] co | ⸆[3][46] *ut* **44** • **47** ⸀ει W (*sed* ⸉*p.* σου D) | ⸋sa[mss] | ⸀σοι A C D *f*[1] 1006. 1506 [E F G H 205. (565. 700)] 𝔐 ¦ – W 892 *pc*

---

[1] Ex 20,14; Dt 5,17; cf *41* || *2 sq* cf Ex 20,17; Dt 5,21; Job 31,1; Sir 9,5.8; cf *43 sq* || *3 sqq* cf Kol 3,5; cf *14 sqq. 44 sq* || *7 sq* cf Dt 25,11sq || *10* cf Mt 3,12; Lc 3,17; Is 66,24 || *14 sqq* cf *3 sqq. 44 sq*

ἀφανίζει«. 13 Καί· »Γίνεσθε δὲ χρηστοὶ καὶ οἰκτίρμονες, ὡς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν χρηστός ἐστι καὶ οἰκτίρμων, καὶ τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ ἁμαρτωλοὺς καὶ δικαίους καὶ πονηρούς«.

–, **Dial. 96,3:** Οὗτος (Christus) γὰρ ἐδίδαξεν ἡμᾶς καὶ ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν εὔχεσθαι, εἰπών· »Γίνεσθε χρηστοὶ καὶ οἰκτίρμονες, ὡς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος«. καὶ γὰρ τὸν παντοκράτορα θεὸν χρηστὸν καὶ οἰκτίρμονα ὁρῶμεν, »τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλοντα ἐπὶ ἀχαρίστους καὶ δικαίους, καὶ βρέχοντα ἐπὶ ὁσίους καὶ πονηρούς«, οὓς πάντας ὅτι καὶ κρίνειν μέλλει ἐδίδαξεν.

Evang. Thomae copt.: *cf. Append. I, 95*

49sq cf 6 sqq. 17 sqq || *51 cf 4 sq* || *51sq cf 18 sq (Lc)* || *52sq cf 6 sqq* || *54 cf 12 sqq*

60. Vom Almosengeben

De eleemosyna — On Almsgiving

Matth. 6,1-4	Mark.	Luk.	Joh.
1 Προσέχετε °[δὲ] τὴν ⸀δικαιοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς· εἰ δὲ μή γε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν °¹τοῖς οὐρανοῖς. 2 ὅταν οὖν ποιῇς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσῃς ἔμπροσθέν σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς ῥύμαις, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· ἀμὴν ⸆ λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν. 3 σοῦ δὲ ποιοῦντος ἐλεημοσύνην μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιά σου, 4 ὅπως ⸉ᾖ σου ἡ ἐλεημοσύνη⸊ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ⸆ ἀποδώσει σοι⸆.			

Pap. Oxyrhynch. 654, nr. 5 (sec. Fitzmyer): [Ἐξ]ετάζουσιν αὐτὸν ο[ἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ λέ]γουσιν· πῶς νηστεύ[σομεν, καὶ πῶς προσευξό]μεθα καὶ πῶς [ἐλεημοσύνην ποιήσομεν, κ]αὶ τί παρατηρήσ[ομεν ὅταν δειπνῶμε]ν; λέγει Ἰη(σοῦ)ς· [μὴ ψεύδεσθε καὶ ὅ τι μισ]εῖται μὴ ποιεῖτ[ε· πάντα γὰρ ἔσται πλήρ]ης ἀληθείας ἀν[τὶ τοῦ οὐρανοῦ· οὐδὲν γάρ ἐστι]ν ἀ[π]οκεκρ[υμμένον ὃ οὐ φανερὸν ἔσται· μα]κάρι[ός] ἐστιν [ὁ ταῦτα μὴ ποιῶν. πάντα γὰρ ἐν φανερ]ῷ ἔστ[αι παρὰ τῷ πατρὶ ὃς ἐν τῷ οὐρανῷ ἐστ]ιν. *(cf.* Evang. Thomae copt. *Append. I, 6)*

Evang. Thomae copt.: *cf. Append. I, 62*

Justinus Mart., Apol. I, 15, 14–17: 14 »Μὴ μεριμνᾶτε δὲ τί φάγητε ἢ τί ἐνδύσησθε. Οὐχ ὑμεῖς τῶν πετεινῶν καὶ τῶν θηρίων διαφέρετε; καὶ ὁ θεὸς τρέφει αὐτά. 15 Μὴ οὖν μεριμνήσητε τί φάγητε ἢ τί ἐνδύσησθε· οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι τούτων χρείαν ἔχετε. 16 Ζητεῖτε δὲ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. Ὅπου γὰρ ὁ θησαυρός ἐστιν, ἐκεῖ καὶ ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου«. 17 Καί· »Μὴ ποιῆτε ταῦτα πρὸς τὸ θεαθῆναι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· εἰ δὲ μή γε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς«.

---

1 °B D W f^{13} 1006. 1342. 1506 𝔐 lat sy^c mae bo^mss ¦ *txt* ℵ L Z Θ f^{1} 33. 205. 892. 1424 *al* g^1 sy^p.h bo | ⸀*p)* ελεημοσυνην L W Z Θ f^{13} 33. 1006. 1342. 1506 𝔐 f k mae; Cl Or^ms ¦ δοσιν ℵ^1 sy^c bo ¦ *txt* ℵ*.2 B D 0250 f^{1} 205. 892 *pc* lat; Or^mss | °¹ℵ* D Z 0250 f^{1} 33 *pc* ¦ *txt* ℵ^2 B L W Θ f^{13} 892. 1006. 1342. 1506 𝔐 ● 2 ⸆αμην ℵ* 13 *pc* ● 4 ⸉ *3 2 4 1* ℵ* (33) ¦ *3 4 2 1* D | ⸆αυτος D W f^{1} 𝔐 h q sy^p.h ¦ *txt* ℵ B L Z Θ 0250 f^{13} 33. 205. 209. 892. 1006. 1342. 1424. 1506. 1582 *al* lat sy^s.c | ⸆εν τω φανερω L W Θ 892. 1006. 1342. 1506 𝔐 it sy^s.p.h ¦ *txt* ℵ B D Z $f^{1.13}$ 33. 205 *al* aur ff^1 k vg sy^c co

1 cf Mt 23,5; Sir 34,11; Mt 5,20 || *1sq cf 14 sq* || *2sq cf 7 sqq. 11* || 3 cf Mt 6, 5.16; 15,7; 22,18; 23,13 sqq. 23. 25. 27. 29 || 5 cf Prv 21,14; Sir 3,31(34); Mt 6,6.18 || *7sqq cf 2 sq; cf et nr 61. 63* || *11 cf 2 sq* || 12sqq Mt 6,25 sq. 32; Lc 12,22 sqq. 34 || *14sq cf 1 sq*

61. Vom Beten

De oratione — On Prayer

Matth. 6,5-6	Mark.	Luk.	Joh.
5 ⸋Καὶ ὅταν ⸂προσεύχησθε, οὐκ ἔσεσθε⸃ ⸀ὡς οἱ ὑποκριταί, ὅτι φιλοῦσιν ⸆ ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν °ἑστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως ⸆ φανῶσιν τοῖς ἀνθρώποις· °¹ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ⸆¹ ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν.⸌ 6 σὺ δὲ ὅταν προσεύχῃ, εἴσελθε εἰς τὸ ταμεῖόν σου καὶ κλείσας τὴν θύραν σου πρόσευξαι τῷ πατρί σου °τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι⸆.			

Pap. Oxyrhynch. 654, nr. 5: *cf. nr. 60 et* **Evang. Thomae copt.** *Append. I, 6*

Didache 8, 2: *cf. nr. 62*

---

5 ⸋*vs* sy^s | ⸂-χη, ουκ εση (ℵ*) D L W Θ f^{13} 33. 1006. 1342. 1506 𝔐 k q sy^c.p.h ¦ *txt* ℵ^2 B Z f^{1} 205. 892 lat sy^hmg co | ⸀ωσπερ L W Θ $f^{1.13}$ 1006. 1342. 1506 [E Δ 205. 565. 579. 700. 1424] 𝔐 | ⸆στηναι (*sed* … εστωτες και προσευχομενοι) D it | °K | ⸆αν W Θ 1506 [E Δ 346. 565. 579. 700] 𝔐 | °¹sy^c | ⸆¹οτι L W Θ 1006. 1342. 1506 [E Δ 346. 565. 579. 1424] 𝔐 f ● 6 °D sy^s.c bo^pt | ⸆εν τω φανερω L W Θ f^{13} 33^vid. 892. 1006. 1342. 1506 𝔐 it sy^p.h ¦ *txt* ℵ B D Z f^{1} 205 *pc* aur ff^1 k vg sy^s.c co

1sqq cf 5. 6 || 1sq cf Mt 23,6 sq et par *(nr 284)*; Lc 11,43 || 3sq cf Is 26,20 LXX; 2 Rg 4,33 || *5 cf 1 sqq* || *6 cf 1 sqq*

62. Das Vaterunser

Oratio dominica — *(cf. nr. 185)* — The Lord's Prayer

Matth. 6,7-15
6,31-32; 18,35

7 Προσευχόμενοι δὲ μὴ βατταλογήσητε ὥσπερ οἱ ⸀ἐθνικοί, δοκοῦσιν γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται. 8 μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς· οἶδεν γὰρ ⸂ὁ πατὴρ ὑμῶν⸃ ὧν χρείαν ἔχετε πρὸ τοῦ ὑμᾶς ⸄αἰτῆσαι αὐτόν⸅.

9 οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς·
Πάτερ ἡμῶν °ὁ ἐν ⸂τοῖς οὐρανοῖς⸃·
ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου·
10 ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου·
γενηθήτω τὸ θέλημά σου,
°ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ ⸆ γῆς·
11 τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ⸀ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον·
12 καὶ ἄφες ἡμῖν ⸂τὰ ὀφειλήματα⸃ ἡμῶν,
ὡς καὶ ἡμεῖς ⸀ἀφήκαμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν·

Mark. 11,25.[26]

Luk. 11,1-4
12,29-30

11,1-4 *(nr. 185, p. 267)*

1 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ προσευχόμενον,⸆ὡς ἐπαύσατο⸆, εἶπέν τις τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς αὐτόν· κύριε, δίδαξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι, καθὼς ⸋καὶ Ἰωάννης⸌ ἐδίδαξεν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. 2 εἶπεν δὲ αὐτοῖς· ὅταν ⸀προσεύχησθε ⸆ λέγετε·
Πάτερ ⸆,
ἁγιασθήτω °τὸ ὄνομά σου·
⸂ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου⸃
⸆1 ·
3 τὸν ἄρτον ⸀ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον ⸁δίδου ἡμῖν ⸂τὸ καθ᾽ ἡμέραν⸃·
4 καὶ ἄφες ἡμῖν ⸂τὰς ἁμαρτίας⸃ ἡμῶν,
⸄καὶ γὰρ αὐτοὶ⸅ ⸀ἀφίομεν ⸂1παντὶ ὀφείλοντι ἡμῖν⸃·

Joh.

Matth.: 7 ⸀υποκριται B sy^{c} mae ● 8 ⸂ο θεος ο π. υμ. ℵ^{1} B sa mae; Or ¦ ο π. υμ. ο ουρανιος 892^{c}. 1424 *pc* sy^{h} ¦ *txt* ℵ* D L W Θ *f*$^{(1).13}$ 33. 892*. 1006. 1342. 1506 𝔐 latt sy$^{s.c.p}$ bo | ⸄ανοιξαι το στομα D h ● 9 °ℵ* | ⸂τω ουρανω mae; Didache ● 10 °D* a b c k bo^{mss}; Cl Tert Cyp | ⸆της D L Θ *f*^{13} 892. 1006. 1342. 1506 𝔐 ¦ *txt* ℵ B W Z Δ *f*^{1} *pc* ● 11 ⸀cottidianum it vg^{mss} ¦ supersubstantialem vg ¦ perpetuum sy^{c} ¦ necessarium sy$^{(p).h}$ ¦ venientem sa ¦ crastinum mae bo ● 12 ⸂την οφειλην Didache ¦ τα παραπτωματα Or | ⸀αφιομεν D E (L) W Δ Θ 565 *pc* sy^{c}? co? ¦ αφιεμεν ℵ^{1} *f*^{13} 1006. 1342. 1506 𝔐 sy^{c}? co?; Didache Cl ¦ *txt* ℵ* B Z *f*^{1} *pc* vgst sy$^{p.h}$; GrNy^{pt}

Luk.: 1 ⸆και D *pc* it | ⸆προσευχομενος μετα μικρον (?) sy^{c} (– μ. μ. sy^{s}) | ⸋ℵ* ● 2 ⸀-ευχεσθε 𝔓^{75} A C H W Δ Θ *f*$^{1.13}$ 33. 205. 2542 *al* | ⸆*p)* μη βαττολογειτε ως οι λοιποι· δοκουσιν γαρ τινες οτι εν τη πολυλογια αυτων εισακουσθησονται· αλλα προσευχομενοι D | ⸆*p)* ημων ο εν τοις ουρανοις A C D W Θ Ψ *f*^{13} 33^{vid}. 892. 1006. 1506 𝔐 it sy$^{c.p.h}$ co ¦ ημων L *pc* ¦ *txt* 𝔓^{75} ℵ B *f*^{1} 700. 1342 *pc* aur vg sy^{s}; Mcion Or | °D *pc* | ⸂εφ ημας ελθ. σου η βασ. D ¦ ελθετω το πνευμα σου το αγιον εφ ημας και καθαρισατω ημας 700; (Mcion GrNy) | ⸆1*p)* γενηθητω το θελημα σου ως εν ουρανω και επι της (– ℵ* A C D W Δ Θ 69. 788. 892 *al*) γης ℵ$^{(*)}$ A C D W Θ Ψ *f*^{13} 33^{vid}. 892. 1006. 1506 𝔐 it vg^{s} sy$^{p.h}$ bo ¦ γενηθητω το θελημα σου a vg^{mss} sa bo^{mss} ¦ *txt* 𝔓^{75} B L *f*^{1} 1342 *pc* vg sy$^{s.c}$; Mcion Or ● 3 ⸀σου Mcion ¦ – 4 *pc* sy$^{s.c}$ | ⸁*p)* δος ℵ D 1506. 2542 *pc* | ⸂*p)* σημερον D 1506. 2542 *pc* it vg^{cl} bo^{mss}; Or^{pt} ● 4 ⸂*p)* τα οφειληματα D b c ff^{2} vg^{mss} ¦ τα αμαρτηματα *f*^{1} 205 | ⸄ως και αυτοι ℵ* lat ¦ *p)* ως και ημεις D 2542 (sy$^{s.c}$) | ⸀αφιεμεν ℵ* L Θ Ξ 33. 892. 1006. 1342. 1506 𝔐 ¦ αφηκαμεν sy$^{p.h}$ ¦ *txt* 𝔓^{75} ℵ^{1} A B C D E G H W Δ Ψ *f*$^{1.13}$ 579 *al* | ⸂1*p)* τοις οφειλεταις ημων D 2542 it bo^{pt}

1sqq cf Sir 7,14(15); Is 1,15; Eccl 5,1; *cf 51* || 2 cf Mt 5,47 || 4sqq cf Is 65,24; Mt 7,11; *cf 34sqq* || 14-25 *cf 51-54* || 14 cf Dt 32,6; Jr 31,20 (38,20 LXX); Ml 1,6; 2,10; Ps 89,27; Sir 23,1; Sap 2,16; Is 64,7; 63,16 etc; 1 Pt 1,17 || 15 cf Ez 36,23; Is 29,23; Jo 17,6 || 17 cf Mt 26,42 par *(nr 330)*; Ps 103,20sq; *cf 50* || 19sq cf Prv 30,8; Jo 6,32; *cf 41sq* || 20(Lc) cf Lc 19,47; Act 17,11 || 21sqq cf Mt 18,21-35 *(nr 172.173)*; Sir 28,2; *cf 26sqq*

[Matth. 6,7-15]	Mark.	[Luk. 11,1-4]	Joh.
13 καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.⸆ 14 Ἐὰν °γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα °¹αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ⸀οὐράνιος· 15 ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις⸆, οὐδὲ ὁ πατὴρ ⸂ὑμῶν ἀφήσει⸃ τὰ παραπτώματα ὑμῶν.	11,25. [26] *(nr. 275, p. 374)* 25 Καὶ ὅταν ⸀στήκετε προσευχόμενοι, ἀφίετε εἴ τι ἔχετε κατά τινος, ἵνα καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ⸆ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ⸁ἀφῇ °ὑμῖν τὰ παραπτώματα °¹ὑμῶν. ⸆[26 εἰ δὲ ὑμεῖς οὐκ ἀφίετε, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν °τοῖς οὐρανοῖς ἀφήσει ⸆ τὰ παραπτώματα ὑμῶν.]	καὶ μὴ ⸂εἰσενέγκῃς ἡμᾶς⸃ εἰς πειρασμόν ⸆	
6,31-32 *(nr. 67, p. 90)* 31 Μὴ οὖν μεριμνήσητε λέγοντες· τί φάγωμεν; ἤ· τί πίωμεν; ἤ· τί περιβαλώμεθα; 32 πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητοῦσιν· οἶδεν γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρῄζετε τούτων ἁπάντων.		12,29-30 *(nr. 201, p. 285)* 29 Καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε τί φάγητε καὶ τί πίητε καὶ μὴ μετεωρίζεσθε· 30 ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητοῦσιν, ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν ὅτι χρῄζετε τούτων.	
18,35 *(nr. 173, p. 254)* 35 Οὕτως καὶ ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος ποιήσει ὑμῖν, ἐὰν μὴ ἀφῆτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν.			

Evang. sec. Hebraeos (Hieronymus, Comm. in Matth. 6,11): In evangelio quod appellatur secundum Hebraeos pro supersubstantiali pane maar repperi, quod dicitur crastinum, ut sit sensus: »Panem nostrum crastinum, id est futurum, da nobis hodie«.

Cod. N.T. 1424 (ad Mt 6,13): Τὸ »ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία« ἕως τοῦ »ἀμήν« ἔν τισιν ἀντιγράφοις οὐ κεῖται.

1. Clem. ad Cor. 13,2: Οὕτως γὰρ εἶπεν· »Ἐλεᾶτε ἵνα ἐλεηθῆτε· ἀφίετε, ἵνα ἀφεθῇ ὑμῖν· ὡς ποιεῖτε, οὕτω ποιηθήσεται ὑμῖν· ὡς δίδοτε, οὕτως δοθήσεται ὑμῖν· ὡς κρίνετε, οὕτως κριθήσεσθε· ὡς χρηστεύεσθε, οὕτως χρηστευθήσεται ὑμῖν· ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, ἐν αὐτῷ μετρηθήσεται ὑμῖν«.

Polycarpus ad Phil. 6,2; 7,2: 6 2 Εἰ οὖν δεόμεθα τοῦ κυρίου, ἵνα ἡμῖν ἀφῇ, ὀφείλομεν καὶ ἡμεῖς ἀφιέναι· ἀπέναντι γὰρ τῶν τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ ἐσμεν ὀφθαλμῶν, καὶ πάντας δεῖ παραστῆναι τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ καὶ ἕκαστον ὑπὲρ αὐτοῦ λόγον δοῦναι. 7 2 Διὸ ἀπολιπόντες τὴν ματαιότητα τῶν πολλῶν καὶ τὰς ψευδοδιδασκαλίας ἐπὶ τὸν ἐξ ἀρχῆς ἡμῖν παραδοθέντα λόγον ἐπιστρέψωμεν, νήφοντες πρὸς τὰς εὐχὰς καὶ προσκαρτεροῦντες νηστείαις, δεήσεσιν αἰτούμενοι τὸν παντεπόπτην θεὸν »μὴ εἰσενεγκεῖν ἡμᾶς εἰς πειρασμόν«, καθὼς εἶπεν ὁ κύριος· »Τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής«.

Mart. Polycarpi 7,1: Κἀκεῖθεν δὲ ἠδύνατο εἰς ἕτερον χωρίον ἀπελθεῖν, ἀλλ' οὐκ ἐβουλήθη εἰπών· »Τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ γενέσθω«.

Didache 8,2-3; 10,5: 8 2 Μηδὲ »προσεύχεσθε ὡς οἱ ὑποκριταί«, ἀλλ' ὡς ἐκέλευσεν ὁ κύριος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ αὐτοῦ, »οὕτω προσεύχεσθε· Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τῷ οὐρανῷ, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου, ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου, γενηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς· τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον, καὶ ἄφες ἡμῖν τὴν ὀφειλὴν ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν, καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ«· ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. 3 τρὶς τῆς ἡμέρας οὕτω προσεύχεσθε. 10 5 Μνήσθητι, κύριε, τῆς ἐκκλησίας σου τοῦ ῥύσασθαι αὐτὴν ἀπὸ παντὸς πονηροῦ καὶ τελειῶσαι αὐτὴν ἐν τῇ ἀγάπῃ σου, »καὶ σύναξον αὐτὴν ἀπὸ τῶν τεσσάρων ἀνέμων«, τὴν ἁγιασθεῖσαν, εἰς τὴν σὴν βασιλείαν, ἣν ἡτοίμασας αὐτῇ· ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας.

Matth.: **13** ⸆αμην 17 vg^cl ¦ (1 Chr 29,11-13) οτι σου εστιν η βασιλεια και (- η β. κ. 1342 k sa; Didache) η δυναμις και (- η δ. κ. sy^c) η δοξα (- κ. η δ. k) εις τους αιωνας (+ των αιωνων 2148 *pc* k sa^mss)· αμην (- αμ. g¹ k sy^p; Didache) L W Θ *f*¹³ 33. 892. 1006. 1342. 1506 𝔐 f g¹ k q sy sa bo^pt; Didache ¦ οτι σου εστιν η βασ. του πατρος και του υιου και του αγιου πνευματος εις τους αιωνας· αμην 1253 (*pc*) ¦ *txt* ℵ B D Z 0170 *f*¹ 205 *pc* lat mae bo^pt ● **14** °D* L 788 *pc* sa^ms | °¹D | ⸀εν τοις ουρανοις Θ 700 it ¦ ουρ. τα παραπτωματα υμων L *f*¹³ *pc* lat; Bas ● **15** ⸆τα παραπτωματα αυτων B L W Θ *f*¹³ 33. 892^mg. 1006. 1342. 1506 𝔐 (b) f q sy^c.h sa bo^pt ¦ *txt* ℵ D *f*¹ 205. 892* *pc* lat sy^p mae bo^pt | ⸂υμιν αφ. ℵ *pc* ¦ υμων αφ. υμιν D *pc* it vg^cl sy^p.h ¦ αφ. υμιν c sy^c

Mark.: **25** ⸀-κητε B G W (Δ) 33. 205. 1006. 1342. 1582 *pm* ¦ στητε ℵ ¦ εστηκετε L (892) | ⸆των D | ⸁-ησει D Θ 346. 565. 700. 1506 *pc* | °Θ 565. 700. 1506 *pc* a ff² i k | °¹D | ⸆[26] *add.* A C D Θ *f*^1.13 33. 1342. 1506 𝔐 lat sy^p.h bo^pt; Cyp, *sed* °C D *f*^1.13 2542 *pc et* ⸆υμιν D *f*¹³ 2542 *al* lat sy^p bo^pt ¦ *txt* ℵ B L W Δ Ψ 205. 565. 700. 892. (1006). 2427 *pc* k l sy^c sa bo^pt

Luk.: **4** ⸂αφες ημας (εισ)ενεχθηναι Mcion | ⸆*p)* αλλα ρυσαι ημας απο του πονηρου (ℵ¹) A C D W Θ Ψ *f*¹³ 33. 892. 1006. 1506 𝔐 it vg^mss sy^c.p.h bo^pt ¦ *txt* 𝔓⁷⁵ ℵ*.² B L *f*¹ 700 *pc* vg sy^s sa bo^pt; Mcion Tert Or

---

24sq cf Mc 14,38 par *(nr 330)*; Ps 17,30 LXX; Sap 16,8; 1 Cor 10,13; Jo 17,11.15; 2 Th 3,3; 2 Tm 4,18; *cf 49* ‖ 25 cf app. crit; *cf 43. 54sq*; 2 Tm 4,18; Apc 4,11; 12,10 ‖ 26sqq cf Sir 28,2; Mt 18,21sqq; 5,25; Kol 3,13; *cf 21sqq. 44. 46* ‖ 29sqq *cf 38sqq* ‖ 34sqq *cf 4sqq* ‖ 38sqq *cf 29sqq* ‖ 41sq *cf 19sq* ‖ 43 cf app. crit. ad 25 ‖ 44 *cf 26sqq* ‖ 46 *cf 26sqq* ‖ 49 *cf 24* ‖ 50 *cf 17* ‖ 51 *cf 1sqq* ‖ 51-54 *cf 14-25* ‖ 54sq *cf 25*

63. Vom Fasten

De ieiunio **On Fasting**

Matth. 6,16-18	Mark.	Luk.	Joh.
[16]ᵀὍταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε ⸀ὡς °οἱ ὑποκριταὶ σκυθρωποί, ἀφανίζουσιν γὰρ ⸂τὰ πρόσωπα⸃ ⸀αὐτῶν ὅπως φανῶσιν τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες· ἀμὴν ᵀ λέγω ὑμῖν, ᵀ¹ ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν. [17]σὺ δὲ νηστεύων ἄλειψαί σου τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι, [18]⸀ὅπως μὴ φανῇς ⸉τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων⸊ ἀλλὰ τῷ πατρί σου τῷ ἐν ⸂τῷ κρυφαίῳ⸃· καὶ ὁ πατήρ °σου ὁ βλέπων ἐν ⸂τῷ κρυφαίῳ⸃ ἀποδώσει σοι ᵀ.			

Pap. Oxyrhynch. 1, nr. 2: Λέγει Ἰ(ησοῦ)ς· ἐὰν μὴ νηστεύσηται τὸν κόσμον, οὐ μὴ εὕρηται τὴν βασιλείαν τοῦ θ(εο)ῦ, καὶ ἐὰν μὴ σαββατίσητε τὸ σάββατον οὐκ ὄψεσθε τὸν π(ατέ)ρα. *(cf.* Evang. Thomae copt. *Append. I, 27)*

Pap. Oxyrhynch. 654, nr. 5: *cf. nr. 60 et* **Evang. Thomae copt.** *Append. I, 6*

Didache 8,1: »Αἱ δὲ νηστεῖαι« ὑμῶν μὴ ἔστωσαν μετὰ »τῶν ὑποκριτῶν«. νηστεύουσι γὰρ δευτέρᾳ σαββάτων καὶ πέμπτῃ· ὑμεῖς δὲ νηστεύσατε τετράδα καὶ παρασκευήν.

---

16 ᵀκαι ℵ* bo^ms | ⸀ωσπερ L W Θ *f*13 33. 1006. 1342. 1506 𝔐 ¦ *txt* ℵ B D Δ *f*1 205. 892 *pc* | °ℵ* | ⸂το -ον ℵ* g1* k mae bo^ms | ⸀εαυτ- B *pc* | ᵀγαρ ℵ* bo^ms | ᵀ¹οτι L W Θ 33. 892. 1006. 1342 𝔐 lat ¦ *txt* ℵ B D 0233. 0250 *f*1.13 205. 565. 700. 1506 *al* it ● **18** ⸀ινα D bo | ⸉*3 1 2* B (k) | ⸂κρυφια *et* ⸂κρυφαιω D* ¦ *bis* τω κρυπτω L W Θ *f*13 33. 892. 1006. 1342. 1506 𝔐 ¦ *txt* ℵ B Dc *f*1 *pc* | °ℵ* E* Δ *pc* syc | ᵀ(4.6 *v. l.*) εν τω φανερω E Δ 0233. 205. 346. 543. 579. 788c. 1342 *pm* it

---

νηστεύειν, νηστεία: Lc 18,12; Mt 9,14a; Mc 2,18a; Lc 5,33a; Mt 11,18; Lc 7,33 | Mt 4,2; 9,15a; Mc 2,20; [Mt 17,21]; Mc 9,29; Lc 2,37; Act 13,2sq; 14,23; 2Cor 6,5; 11,27 | Mc 2,19; Mt 9,15b; 11,19; Lc 7,34; Mt 9,14b; Mc 2,18b; Lc 5,33b || *1sq* cf Is 58,5-9; *cf 5sq. 7* || *1* cf Gn 40,7; Sir 25,23; Dn 1,10; Lc 24,17 | Jr 14,4; 2Sm 15,30; 19,4; *cf 8sq* || *3* cf 2Sm 14,2; 12,20; Eccl 9,8; Mc 14,3; Test XII patr Jos 3,3f. || *5sq cf 1sq* || *7 cf 1sq* || *8sq cf 1*

64. Vom Schätzesammeln

(cf. nr. 202)

De thesaurizando **On Treasures**

Matth. 6,19-21 19,21	Mark. 10,21	Luk. 12,33-34 16,9; 18,22	Joh.
[19]Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς καὶ βρῶσις ⸀ἀφανίζει καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσιν καὶ κλέπτουσιν· [20]θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σὴς οὔτε βρῶσις ἀφανίζει καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν ⸂οὐδὲ κλέπτουσιν⸃· [21]ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρός ⸀σου, ἐκεῖ ἔσται °καὶ ἡ καρδία ⸀σου.		12,33-34 *(nr. 202, p. 287)* (cf. v. 33) [33]Πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν καὶ δότε ἐλεημοσύνην· ποιήσατε ἑαυτοῖς βαλλάντια μὴ παλαιούμενα, ᵀ θησαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου κλέπτης οὐκ ἐγγίζει οὐδὲ σὴς ⸀διαφθείρει· [34]ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ⸉καὶ ἡ καρδία ὑμῶν ἔσται⸊.	

Matth.: **19** ⸀-ζουσιν D* f g1 k ● **20** ⸂και κλ. ℵ *f*1 205 *pc* it syc ¦ - W k ● **21** ⸀*p) bis* υμων L W Θ *f*1.13 33. 892. 1006. 1342. 1506 𝔐 f sy bo^pt ¦ *txt* ℵ B | °B bo^ms
Luk.: **33** ᵀκαι sy^s.c.p sa bo^mss | ⸀-φθερει D Δ ● **34** ⸉*5 1-4* D *pc* sa^ms bo

---

1sqq cf Lc 12,16-21; *cf 21sq* || *2* cf Is 51,8; Jc 5,2 | Ml 3,11 LXX; Jc 5,3; Sir 29,10 || *3* cf Ez 12,5; Job 24,16 || *4sqq* cf Mt 10,9; Lc 10,4; 11,41; Mt 5,12; Sir 29,11(14); Tob 4,9; Ps Sal 9,5; Hen 38,2; 1Tm 6,19; *cf 12sqq. 15sqq. 21sq. 23sq. 28* || *10sq cf 26*

Matth.	Mark.	Luk.	Joh.
		16, 9 *(nr. 222, p. 307)*	
		9 Καὶ ἐγὼ ὑμῖν λέγω, ἑαυτοῖς ποιήσατε φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα ὅταν ἐκλίπῃ δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς.	
19, 21 *(nr. 254, p. 338)*	10, 21 *(nr. 254, p. 338)*	18, 22 *(nr. 254, p. 338)*	
21 Ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὕπαγε πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δὸς [τοῖς] πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι.	21 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐμβλέψας αὐτῷ ἠγάπησεν αὐτὸν καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἕν σε ὑστερεῖ· ὕπαγε, ὅσα ἔχεις πώλησον καὶ δὸς [τοῖς] πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι.	22 Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· ἔτι ἕν σοι λείπει· πάντα ὅσα ἔχεις πώλησον καὶ διάδος πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν [τοῖς] οὐρανοῖς, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι.	

Justinus Mart., Apol. I, 15,10–12. 14–17: 10 ... ταῦτα ἔφη· »Παντὶ τῷ αἰτοῦντι δίδοτε καὶ τὸν βουλόμενον δανείσασθαι μὴ ἀποστραφῆτε. Εἰ γὰρ δανείζετε παρ' ὧν ἐλπίζετε λαβεῖν, τί καινὸν ποιεῖτε; τοῦτο καὶ οἱ τελῶναι ποιοῦσιν. 11 Ὑμεῖς δὲ μὴ θησαυρίζητε ἑαυτοῖς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς καὶ βρῶσις ἀφανίζει καὶ λῃσταὶ διορύσσουσι· θησαυρίζετε δὲ ἑαυτοῖς ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου οὔτε σὴς οὔτε βρῶσις ἀφανίζει. 12 Τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος, ἂν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσῃ; ἢ τί δώσει αὐτῆς ἀντάλλαγμα; θησαυρίζετε οὖν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου οὔτε σὴς οὔτε βρῶσις ἀφανίζει«. 14 »Μὴ μεριμνᾶτε δὲ τί φάγητε ἢ τί ἐνδύσησθε. Οὐχ ὑμεῖς τῶν πετεινῶν καὶ τῶν θηρίων διαφέρετε; καὶ ὁ θεὸς τρέφει αὐτά. 15 Μὴ οὖν μεριμνήσητε τί φάγητε ἢ τί ἐνδύσησθε· οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι τούτων χρείαν ἔχετε. 16 Ζητεῖτε δὲ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. Ὅπου γὰρ ὁ θησαυρός ἐστιν, ἐκεῖ καὶ ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου.« 17 Καί· »Μὴ ποιῆτε ταῦτα πρὸς τὸ θεαθῆναι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· εἰ δὲ μή γε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.«

Evang. Thomae copt.: *cf. Append. I, 76*

12sqq *cf 4sqq* ‖ 15sqq *cf 4sqq* ‖ 20sq cf Mt 5,42; Lc 6,30sqq ‖ 21sq *cf 1sqq. 4sqq* ‖ 22sq Mt 16,26 ‖ 23sq *cf 4sqq* ‖ 24sqq cf Mt 6,25sq. 30sqq ‖ 26 *cf 10sq* ‖ 26sq cf Mt 6,1 ‖ 28 *cf 4sqq*

65. Vom Auge als dem Licht des Leibes

Oculus simplex *(cf. nr. 193)* **The Sound Eye**

Matth. 6,22-23	Mark.	Luk. 11,34-36 *(nr. 193, p. 275)*	Joh.
22 Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός ⸆. ἐὰν °οὖν ⸉ᾖ ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς⸊, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται· 23 ἐὰν δὲ ⸉ὁ ὀφθαλμός σου πονηρὸς ᾖ⸊, ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτεινὸν ἔσται. εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ ⸉¹σκότος ἐστίν⸊, τὸ σκότος πόσον.		34 Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ⸆ ἐστιν ὁ ὀφθαλμός °σου. ὅταν ⸆ ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, °¹καὶ ⸀ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινόν ⸀ἐστιν· ἐπὰν δὲ ⸆¹ πονηρὸς ᾖ, καὶ ⸆² τὸ σῶμά σου σκοτεινόν⸆³. 35 ⸂σκόπει οὖν μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν. 36 εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον φωτεινόν, μὴ ἔχον ⸀μέρος τι⸃ σκοτεινόν, ἔσται φωτεινὸν ὅλον ὡς ὅταν ὁ λύχνος ⸆ τῇ ἀστραπῇ φωτίζῃ σε.⸃	

Evang. Thomae copt.: *cf. Append. I, 24*

Matth.: **22** ⸆*p)* σου **B** it vg^cl | ⸋ℵ *pc* lat sy^c mae bo^ms | ⸉ *2-5 1* L Θ *f*^1.13 33. 892. 1006. 1506 𝔐 it ¦ *txt* ℵ B W 1342 *pc* lat ● **23** ⸉ *5 1-4* ℵ* W 33 *pc* | ⸉¹W
Luk.: **34** ⸆σου D Θ lat sy^p bo | ⸋ℵ² L Θ Ψ *f*^1 33. 892. 1006. 1342. 1506 𝔐 sy^s.c sa bo^ms ¦ *txt* 𝔓^45.75 ℵ* A B C D *f*^13 *pc* | ⸆*p)* ουν A C Θ Ψ *f*^1.13 33. 892. 1006. 1342. 1506 𝔐 sy ¦ *txt* 𝔓^45.75 ℵ B (D) L W 070. (579) *pc* | ⸋¹C D Ψ *f*^13 1424. 2542 *al* lat | ⸀παν 𝔓^45 D | ⸀*p)* εσται 𝔓^45 L *f*^1 205. 579. 892. 983. 1424. 2542 *al* lat bo^pt | ⸆¹*p)* ο οφθαλμος σου a vg^ms sy^s.c sa bo^ms | ⸆²*p)* ολον ℵ² *f*^1 205 *pc* sy^c co | ⸆³εσται 𝔓^45 Θ *f*^13 1006. 2542 *al* lat sa ¦ εστιν D 070 *pc* e bo ● **35.36** ⸂*p)* ει ουν το φως το εν σοι σκοτος, το σκοτος ποσον D it ¦ *ead. add. a. vs* 36: 1241; *loco vs* 36: sy^c ● **36** ⸀*2 1* ℵ 892. 1006. 1342. 1506 𝔐 ¦ *1* C L Θ Ψ 700 *pc* ¦ μελος τι 𝔓^45 ¦ *txt* 𝔓^75 A B G W 070 *f*^1.13 33. 205. 579 *al* | ⸆εν B 579

1sqq cf Eph 1,18; *cf 8* ‖ 2 cf Prv 22,9; Jc 1,5 ‖ 3 cf Mt 20,15; Mc 7,22; Jo 11,10; Dt 15,9; 28,54sqq; Prv 23,6; 28,22; Sir 14,10; Tob 4,7 ‖ 7 cf Mt 28.3 ‖ 8 *cf 1sqq*

66. Vom Dienst zweier Herren

Duobus dominis servire — *(cf. nr. 224)* — On Serving Two Masters

Matth. 6,24	Mark.	Luk. 16,13 *(nr. 224, p. 308)*	Joh.
24 Οὐδεὶς ⸆ δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ.		13 Οὐδεὶς οἰκέτης δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἑνὸς ⸀ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ.	

2. Clem. ad Cor. 6,1: Λέγει δὲ ὁ κύριος· »Οὐδεὶς οἰκέτης δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν«. ἐὰν ἡμεῖς θέλωμεν καὶ θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ, ἀσύμφορον ἡμῖν ἐστιν.

Evang. Thomae copt.: cf. *Append. I, 47*

Matth.: 24 ⸆*p)* οικετης L Δ *pc*
Luk.: 13 ⸀ανεξεται sy^{s} sa

---

^{1sqq}cf Lc 16,9.11; Jc 4,4sq; *cf 7* ‖ ^{1}*cf 5* ‖ ^{5}*cf 1* ‖ ^{7}*cf 1sqq*

67. Vom Sorgen

Ne solliciti sitis — *(cf. nr. 201)* — On Anxiety

Matth. 6,25-34 (10,29-31; 6,7-8)	Mark.	Luk. 12,22-32 (12,6-7)	Joh.
		12,22-32 *(nr. 201, p. 285)*	
25 Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν· μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε ⸂[ἢ τί πίητε]⸃, μηδὲ τῷ σώματι °ὑμῶν τί ἐνδύσησθε. οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστιν τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος; 26 ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ ὅτι οὐ σπείρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ⸆ἀποθήκας, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά· οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν; 27 τίς δὲ ἐξ ὑμῶν °μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα;		22 Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς °[αὐτοῦ]· διὰ τοῦτο ⸉λέγω ὑμῖν⸊· μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ⸆ τί φάγητε, μηδὲ τῷ σώματι ⸆ τί ἐνδύσησθε. 23 ἡ °γὰρ ψυχὴ πλεῖόν ἐστιν τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος. 24 κατανοήσατε ⸂τοὺς κόρακας⸃ ὅτι ⸀οὐ σπείρουσιν ⸀οὐδὲ θερίζουσιν, οἷς οὐκ ἔστιν ταμεῖον οὐδὲ ἀποθήκη, καὶ ὁ θεὸς τρέφει ⸀αὐτούς· πόσῳ μᾶλλον °ὑμεῖς διαφέρετε τῶν πετεινῶν. 25 τίς δὲ ἐξ ὑμῶν °μεριμνῶν δύναται ⸉ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ προσθεῖναι⸊ πῆχυν⸆; 26 ⸂εἰ οὖν ⸀οὐδὲ ἐλάχιστον ⸆δύνασθε, τί περὶ τῶν λοιπῶν⸃ μεριμνᾶτε;	
28 καὶ περὶ ἐνδύματος τί μεριμνᾶτε; καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ πῶς ⸂αὐξάνουσιν· οὐ κοπιῶσιν οὐδὲ νήθουσιν⸃· 29 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι ⸀οὐδὲ Σολομὼν		27 κατανοήσατε τὰ κρίνα πῶς ⸂αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νήθει⸃· λέγω δὲ ὑμῖν, ⸆ οὐδὲ Σολομὼν	

Matth.: 25 ⸂και τι π. L Θ 1006. 1506 𝔐 sy$^{p.h}$ ¦ – ℵ f^{1} 892 *pc* a b ff^{1} k l vg sy^{c} sa^{mss}; Cl ¦ *txt* B W f^{13} 33. 205. 209. 1342 *al* it sa^{mss} mae bo; Hier^{mss} | °ℵ* b k ● 26 ⸆τας ℵ^{1} L 346 *pc* ● 27 ° 1293 it sy^{c} ● 28 ⸂... κοπιουσιν ... B (33) ¦ ου ξαινουσιν ουδε νηθουσιν ουδε κοπιωσιν ℵ*^{vid} ¦ αυξανει· ου κοπια ουδε νηθει L f^{13} 892. 1006. 1342. (1506) 𝔐 ¦ *txt* ℵ^{1} (⸉Θ sy^{c}) f^{1} 205 ● 29 ⸀ουτε Θ

Luk.: 22 °𝔓^{75} B *pc* c e ¦ *txt* ℵ A D L W Θ Ψ $f^{1.13}$ 33^{vid}. 892. 1006. 1342. 1506 𝔐 lat sy co | ⸉A W Θ Ψ f^{1} 33. 1006. 1342. 1506 𝔐 a b c e ¦ *txt* 𝔓^{75} ℵ B D L f^{13} 579. 892 *al* lat | ⸆*p)* υμων 𝔓^{45} Ψ f^{13} 33. 892. 1006. 1342. (1506) 𝔐 a e vg^{cl} sy$^{c.p}$ co; Cl ¦ *txt* 𝔓^{75} ℵ A B D L Q W Θ f^{1} 700. 2542 *al* lat sy$^{s.h}$ | ⸆υμων B 070 f^{13} 33. 1424 *al* a vg^{mss} sy^{p} co ● 23 °𝔓^{75} A E G H Q W Δ Ψ 0233. 565. 1006. 1342. 1424. 1506 *pm* lat sa bo^{ms} ● 24 ⸂*p)* τα πετεινα του ουρανου D e (f) l r^{1} ¦ τ. π. τ. ουρ. και τ. κορ. 𝔓^{45} | ⸀*bis* ουτε ℵ D L Q 579. 892 *pc* e | ⸀αυτα 𝔓^{45} D f^{13} f r^{1} | °𝔓^{75} ● 25 °D 2542 | ⸉*5 1–4* 𝔓^{45} ℵ A D L W Θ Ψ $f^{1.13}$ 33. 892. 1006. 1342. 1506 𝔐 latt ¦ *txt* 𝔓^{75} B 579 *pc* | ⸆*p)* ενα ℵ^{1} A L W Θ Ψ $f^{1.13}$ 33. 892. 1006. 1342. 1506 𝔐 lat sy ¦ *txt* 𝔓$^{45.75}$ ℵ* B D ff^{2} i l ● 26 ⸂και περι των λοιπ. τι D it | ⸀ουτε A W f^{13} 1006. 1342. 1506 [E G H Δ 565. 1424] 𝔐 | ⸆τι ℵ* ● 27 ⸂ουτε νηθει ουτε υφαινει D sy$^{s.c}$ (⸉a; Mcion) Cl ¦ *txt* 𝔓$^{45.75}$ *rell* | ⸆*p)* οτι ℵ A D L Ψ $f^{1.13}$ 33. 205. 892. 1424. 1506 *al* it; Cl

---

^{2sqq}*cf 16sqq. 32sqq. 42sqq* ‖ ^{2sq}cf Jo 12,25; Ph 4,6sq; 1Pt 5,7; 1Tm 6,6.8; Heb 13,5sq; ‖ ^{4sqq}*cf 24sqq* ‖ ^{5}cf Job 38,41; Ps 147,9; Job 12,7; Mc 4,32; Mt 8,20; Lc 9,58 ‖ ^{6}cf Mt 3,12 etc ‖ ^{7}cf Ps 104,13sqq; 147,9; Ps Sal 5,10sq ‖ ^{7sq}cf Mt 12,12a; *cf 24sqq* ‖ ^{8sq}*cf 34* ‖ ^{11}cf Ps 103,15 ‖ ^{12sq}cf 1Rg 10,14sqq; 2Chr 9,13sqq; Ct 3,11; 1Rg 3,13

[Matth. 6,25-34]	Mark.	[Luk. 12,22-32]	Joh.
ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν τούτων. 30 εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ σήμερον ⊤ ὄντα καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσιν, οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι; 31 μὴ οὖν μεριμνήσητε λέγοντες· τί φάγωμεν; ἤ· τί πίωμεν; ἤ· τί περιβαλώμεθα; 32 ʃπάντα γὰρ ταῦτα ⸌ τὰ ἔθνη ⸀ἐπιζητοῦσιν· οἶδεν γὰρ ⊤ ὁ πατὴρ ὑμῶν ⸋ὁ οὐράνιος⸌ ὅτι χρῄζετε τούτων ἁπάντων. 33 ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν ⸂βασιλείαν [τοῦ θεοῦ] καὶ τὴν δικαιοσύνην⸃ αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. 34 μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον, ἡ γὰρ αὔριον μεριμνήσει ⸀ἑαυτῆς· ἀρκετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς.		ἐν ○πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν τούτων. 28 ⸋εἰ δὲ ʃἐν ἀγρῷ τὸν χόρτον ὄντα σήμερον⸌ καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον ὁ θεὸς οὕτως ⸀ἀμφιέζει, πόσῳ μᾶλλον ὑμᾶς,⸌ ὀλιγόπιστοι. 29 καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε τί φάγητε ⸀καὶ τί πίητε ⊤ ⸂καὶ μὴ μετεωρίζεσθε⸃· 30 ταῦτα γὰρ ○πάντα τὰ ἔθνη ⸂τοῦ κόσμου⸃ ⸀ἐπιζητοῦσιν, ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν ὅτι χρῄζετε τούτων⊤. 31 πλὴν ζητεῖτε τὴν βασιλείαν ⸀αὐτοῦ, καὶ ○ταῦτα ⊤ προστεθήσεται ὑμῖν. 32 Μὴ φοβοῦ, τὸ μικρὸν ποίμνιον, ὅτι ⊤ εὐδόκησεν ὁ πατὴρ ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν.	
10,29-31 (nr. 101, p. 145) 29 Οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖται; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν. 30 ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσίν. 31 μὴ οὖν φοβεῖσθε· πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς.		*12,6-7 (nr. 196, p. 281)* 6 Οὐχὶ πέντε στρουθία πωλοῦνται ἀσσαρίων δύο; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἐπιλελησμένον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. 7 ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ὑμῶν πᾶσαι ἠρίθμηνται. μὴ φοβεῖσθε· πολλῶν στρουθίων διαφέρετε.	
6,7-8 (nr. 62, p. 86) 7 Προσευχόμενοι δὲ μὴ βατταλογήσητε ὥσπερ οἱ ἐθνικοί, δοκοῦσιν γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται. 8 μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς· οἶδεν γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὧν χρείαν ἔχετε πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν.			

Pap. Oxyrhynch. 655 (I a. b; sec. Fitzmyer): [Λέγει Ἰ(ησοῦ)ς· μὴ μεριμνᾶτε ἀ]πὸ πρωὶ ἕ[ως ὀψὲ μήτ]ε ἀφ' ἑσπ[έρας ἕως π]ρωὶ μήτε [τῇ τροφῇ ὑ]μῶν τί φά[γητε μήτε] τῇ στ[ολῇ ὑμῶν] τί ἐνδύ[ση]σθε. [πολ]λῷ κρεί[σσον]ές ἐ[στε] τῶν [κρί]νων ἅτι[να α]ὐξάνει οὐδὲ ν[ήθ]ει μ[ηδ]ὲν ἔχοντ[α ἔ]νδ[υ]μα. τί ἐν[δεῖτε] καὶ ὑμεῖς; τίς ἂν προσθ⟨εί⟩η ἐπὶ τὴν εἱλικίαν ὑμῶν; αὐτὸ[ς δ]ώσει ὑμεῖν τὸ ἔνδυμα ὑμῶν. λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· πότε ἡμεῖν ἐμφανὴς ἔσει καὶ πότε σε ὀψόμεθα; λέγει· ὅταν ἐκδύσησθε καὶ μὴ αἰσχύνθητε [καὶ λάβητε τοὺς χιτῶνας ὑμῶν καὶ θῆτε αὐτοὺς ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν ὡς τὰ παιδία καὶ πατήσητε αὐτούς, τότε γενήσεσθε υἱοὶ τοῦ ζῶντος καὶ οὐ μὴ φοβηθήσεσθε.] (*cf.* Evang. Thomae copt. *Append. I, 36-37*)

Pap. Oxyrhynch. 1, nr. 2: *cf. nr. 63 et* **Evang. Thomae copt.** *Append. I, 27*

Justinus Mart., Apol. I, 15,10-12. 14-17: 10. . . ταῦτα ἔφη· »Παντὶ τῷ αἰτοῦντι δίδοτε καὶ τὸν βουλόμενον δανείσασθαι μὴ ἀποστραφῆτε. Εἰ γὰρ δανείζετε παρ' ὧν ἐλπίζετε λαβεῖν, τί καινὸν ποιεῖτε; τοῦτο καὶ οἱ τελῶναι ποιοῦσιν. 11 Ὑμεῖς δὲ μὴ θησαυρίζητε ἑαυτοῖς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς καὶ βρῶσις ἀφανίζει καὶ λῃσταὶ διορύσσουσι· θησαυρίζετε δὲ ἑαυτοῖς ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου οὔτε σὴς οὔτε βρῶσις ἀφανίζει. 12 Τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος, ἂν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσῃ; ἢ τί δώσει αὐτῆς ἀντάλλαγμα; θησαυρίζετε οὖν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου οὔτε σὴς οὔτε βρῶσις ἀφανίζει«. 14 »Μὴ μεριμνᾶτε δὲ τί φάγητε ἢ τί ἐνδύσησθε. Οὐχ ὑμεῖς τῶν πετεινῶν καὶ τῶν θηρίων διαφέρετε; καὶ ὁ θεὸς τρέφει αὐτά. 15 Μὴ οὖν μεριμνήσητε, τί φάγητε ἢ τί ἐνδύσησθε· οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι τούτων χρείαν ἔχετε. 16 Ζητεῖτε δὲ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. Ὅπου γὰρ ὁ θησαυρός ἐστιν, ἐκεῖ καὶ ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου«. 17 Καί· »Μὴ ποιῆτε ταῦτα πρὸς τὸ θεαθῆναι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· εἰ δὲ μή γε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς«.

Clemens Alex. (Strom. I, 24,158,2): »Αἰτεῖσθε γάρ«, φησί, »τὰ μεγάλα, καὶ τὰ μικρὰ ὑμῖν προστεθήσεται«.

Origenes (de oratione 14,1; 2,2): »Αἰτεῖτε τὰ μεγάλα, καὶ τὰ μικρὰ ὑμῖν προστεθήσεται· καὶ αἰτεῖτε τὰ ἐπουράνια, καὶ τὰ ἐπίγεια ὑμῖν προστεθήσεται«.

Matth.: **30** ⊤εν αγρω W • **32** *ʃ 3 2 1* ℵ Δ Θ 0233 *f*[13] 892. 1506 *al* lat sy[c]; Cl Bas | ⸀-τει L W 892. 1006. 1342. 1506 𝔐 ¦ *txt* ℵ B Θ *f*[1.13] 33. 205 *pc* co | ⊤ο θεος ℵ* mae | ⸋ℵ lat sy[c] mae bo; Cl • **33** ⸂ *1 4-6* ℵ (k) l sa bo; Eus ¦ *6 4 5 1* B ¦ *txt* L W Θ *f*[1.13] 33. 892. 1006. 1342. 1506 𝔐 lat sy mae • **34** ⸀αυτης B* L co? ¦ τα εαυ- E (Δ) 0233 *f*[1.13] 33. 205. 1006. 1424. 1506 *pm* sy[h] ¦ το εαυ- Θ 565 ¦ εαυτη(ν) 700 (*pc*)

Luk.: **27** ○𝔓[45] • **28** ⸋Mcion | *ʃ 1 2 6 3-5* 𝔓[45] 700 ¦ *3 4 6 1 2* A W Θ Ψ *f*[1.13] 33. 892. (1006, 1342. 1506) 𝔐 lat ¦ *txt* 𝔓[75] ℵ B L Q | ⸀αμφιεννυσιν ℵ A W Θ Ψ *f*[1.13] 33. 1006. 1342. 1506 𝔐 ¦ *txt* 𝔓[45.75] (B) D L 070. 892 • **29** ⸀η 𝔓[75] A D W Θ Ψ *f*[1.13] 1006. 1342. 1506 𝔐 lat sy[h] sa bo[pt]; Cl ¦ *txt* 𝔓[45] ℵ B L Q 070. 33. 565. 579. 892. 1424 *pc* e sy[s.c.p] bo[pt] | ⊤(*vs* 22) μηδε τω σωματι ℵ* | ⸂και τι περιβαλησθε sy[s.(c)] • **30** ○it; Mcion | ⸂της γης sy[c] ¦ – W* Ψ 1006 | ⸀-ζητει 𝔓[45] A (D) W Θ Ψ *f*[1] 892. 1006. 1342. 1506 𝔐 ¦ *txt* 𝔓[75] ℵ B L 070 *f*[13] 33. 579 *pc* | ⊤*p)* απαντων Θ *f*[13] (579. 892[c]). 2542 *al* a b f bo[ms] • **31** ⸀του θεου 𝔓[45] A D[1] W Θ *f*[1.13] 33. 1006. 1342. 1506 𝔐 lat sy; Cl Epiph ¦ – 𝔓[75] ¦ *txt* ℵ B D* L Ψ 579. 892 *pc* a c co | ○W | ⊤*p)* παντα ℵ[1] A D G[s] Θ Ψ 070 *f*[1.13] 33. 205. 565. 579. 700. 1006. 1342. 1424. 1506. 2542 *pm* lat sy[p.h**] sa[mss] bo • **32** ⊤εν αυτω D (e)

---

16 cf Mt 8,26; 14,31; 16,8; 17,20 ‖ 16sqq cf 2sqq. 32sqq. 42sqq ‖ 18sq cf 30sq ‖ 20sq cf Lc 10,42; Rm 14,17; cf 37. 43sq. 46. 47 ‖ 21 cf 1Rg 3,13sq; Ps 37,4.25; Sap 7,11 ‖ 22 cf Ex 16,19 ‖ 24sqq cf 4sqq. 7sq ‖ 30sq cf 18sq ‖ 32sqq cf 2sqq. 16sqq ‖ 34 cf 8sq ‖ 37 cf 20sq ‖ 38sq cf Mt 5,42; Lc 6,30sqq ‖ 39sqq Mt 6,19sqq; 16,26 ‖ 42sqq cf 2sqq. 16sqq ‖ 43sq cf 20sq ‖ 44sq cf Mt 6,1 ‖ 46 cf 20sq ‖ 47 cf 20sq

68. Vom Richten

(cf. nr. 81)

Nolite iudicare **On Judging**

Matth. 7,1-5
13,12

1 Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε· 2 ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε κριθήσεσθε, καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε ⸀μετρηθήσεται ὑμῖν.

13,12 *(nr. 123, p. 175)*

12 Ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ καὶ περισσευθήσεται· ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ᾽ αὐτοῦ.

3 τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν

Mark. 4,24-25
(nr. 125, p. 179)

24 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· βλέπετε τί ἀκούετε. ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε μετρηθήσεται ὑμῖν ⸋καὶ προστεθήσεται ὑμῖν⸆⸌.

25 ⸀ὃς γὰρ ⸁ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ· καὶ ὃς οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ᾽ αὐτοῦ.

Luk. 6,37-42
8,18 b

6,37-42 *(nr. 81, p. 107)*

37 °Καὶ μὴ κρίνετε, ⸂καὶ οὐ⸃ μὴ κριθῆτε· °[1]καὶ μὴ ⸀καταδικάζετε, ⸂καὶ οὐ⸃ μὴ ⸀καταδικασθῆτε. ἀπολύετε, καὶ ἀπολυθήσεσθε· 38 δίδοτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· μέτρον καλὸν ⸂πεπιεσμένον⸆σεσαλευμένον⸃ ⸆ ὑπερεκχυννόμενον δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον ὑμῶν· ⸂ᾧ γὰρ μέτρῳ⸃ μετρεῖτε ⸀ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν.

8,18 b *(nr. 125, p. 179)*

18 ... ὃς ἂν γὰρ ἔχῃ, δοθήσεται αὐτῷ· καὶ ὃς ἂν μὴ ἔχῃ, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν ἀρθήσεται ἀπ᾽ αὐτοῦ.

39 ⸀Εἶπεν δὲ °καὶ παραβολὴν αὐτοῖς· ⸀μήτι δύναται τυφλὸς τυφλὸν ⸀[1]ὁδηγεῖν; ⸀[2]οὐχὶ ἀμφότεροι εἰς βόθυνον ⸀[3]ἐμπεσοῦνται; 40 οὐκ ἔστιν μαθητὴς ὑπὲρ ⸂τὸν διδάσκαλον⸃⸆· κατηρτισμένος δὲ ⸂πᾶς ἔσται⸃ ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ. 41 Τί °δὲ βλέπεις τὸ κάρφος °[1]τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν

Joh. [7,53-8,11]
(nr. 242, p. 325)

⟦53 Καὶ ἐπορεύθησαν ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, 8 1 Ἰησοῦς δὲ ἐπορεύθη εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν. 2 Ὄρθρου δὲ πάλιν παρεγένετο εἰς τὸ ἱερὸν καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἤρχετο πρὸς αὐτόν, καὶ καθίσας ἐδίδασκεν αὐτούς. 3 Ἄγουσιν δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι γυναῖκα ἐπὶ μοιχείᾳ κατειλημμένην καὶ στήσαντες αὐτὴν ἐν μέσῳ 4 λέγουσιν αὐτῷ· διδάσκαλε, αὕτη ἡ γυνὴ κατείληπται ἐπ᾽ αὐτοφώρῳ μοιχευομένη· 5 ἐν δὲ τῷ νόμῳ ἡμῖν Μωϋσῆς ἐνετείλατο τὰς τοιαύτας λιθάζειν. σὺ οὖν τί λέγεις; 6 τοῦτο δὲ ἔλεγον πειράζοντες αὐτόν, ἵνα ἔχωσιν κατηγορεῖν αὐτοῦ. ὁ δὲ Ἰησοῦς κάτω κύψας τῷ δακτύλῳ κατέγραφεν εἰς τὴν γῆν. 7 ὡς δὲ ἐπέμενον ἐρωτῶντες αὐτόν, ἀνέκυψεν καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν πρῶτος ἐπ᾽ αὐτὴν βαλέτω λίθον. 8 καὶ πάλιν κατακύψας ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν. 9 οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐξήρχοντο εἷς καθ᾽ εἷς ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ κατελείφθη μόνος καὶ ἡ γυνὴ ἐν μέσῳ οὖσα. 10 ἀνακύψας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ· γύναι, ποῦ εἰσιν; οὐδείς σε κατέκρινεν; 11 ἡ δὲ εἶπεν· οὐδείς, κύριε. εἶπεν δὲ ὁ Ἰησοῦς· οὐδὲ ἐγώ

Matth.: 2 ⸀*p)* αντιμετρηθησεται Θ **0233** f^{13} *al* it vg[cl]; Ath Cyr

Mark.: 24 ⸋D G W 565. 579 *pc* b e l vg[mss] sa[ms] | ⸆ τοις ακουουσιν A Θ $f^{1.13}$ 33. 1006. 1342. 1506 𝔐 q sy sa[mss] bo[pt] ¦ credentibus f ¦ *txt* ℵ B C L Δ 565. 579. 700. 892. 2427 *pc* lat sa[ms] bo[pt] ● 25 ⸀οστις Θ | ⸁αν εχη A D Θ f^{1} 33. (1006. 1342). 1506 𝔐 sy[h] ¦ *txt* ℵ B C L W Δ f^{13} 700. 892. 2427 *pc*

Luk.: 37 °D f^{1} 205. 700. 1506. 2542 *al* latt sy[s.p] co | ⸂*p)* ινα A D W Ψ *pc* a c e f sy[s] sa bo[pt]; Mcion Cyp | °[1] A C D Θ $f^{1.13}$ 33. 1006. 1506 [E H Δ 205. 565. 700. 1424. 2542] 𝔐 latt sy[s.p] co | ⸀*bis* δικ- 𝔓[75] B (579) ¦ ⸂ινα D W* it sy[s] sa; Mcion ● 38 ⸂*2 1* D W f^{1} 205. 1342 *pc* a ff[2]; Or ¦ *1* Ξ c r[1] sy[p]; Mcion ¦ *2* e ¦ – sy[s] | ⸆και A C Θ Ψ f^{13} 33. 892. 1006. 1506 [E H Δ 565. 1424. 1582] 𝔐 lat sy[h] | ⸆και A C Θ Ψ f^{13} 892. 1006. 1342. 1506 [E H Δ 565. 1424. 1582[c]] 𝔐 lat sy | ⸂τω γαρ (– 𝔓[45] Θ f^{13} 700 *pc*) αυτω μετρω ᾧ 𝔓[45vid] A C Θ Ψ f^{13} 1006. 1506 𝔐 lat sy[h]; Mcion ¦ *txt* ℵ B D L W Ξ f^{1} 33. 205. 892. 1342 *pc* c e sy[(s).p]; Or | ⸀*p)* μετρ- B* *pc* b e q ● 39 ⸀ελεγεν D f^{13} *pc* | °𝔓[45] A Ψ f^{1} 1006. 1506 [E H Δ 205. 565. 700. 1424] 𝔐 sy[h] sa[ms] | ⸀μη W *pc* | ⸀[1]οδαγειν D | ⸀[2]ουκ ℵ | ⸀[3]πεσ- ℵ A C Ξ Ψ 33. 1506 𝔐 ¦ *txt* B D L W Θ $f^{1.(13)}$ 579. 700. 892. 1006. 1342. 2542 *al* a; Bas ● 40 ⸂του -ου Mcion | ⸆αυτου A C Ψ 1006. 1506 𝔐 sy co ¦ *txt* 𝔓[75] ℵ B D L W Θ Ξ $f^{1.13}$ 33. 205. (579). 700. 892. 1342. 2542 *pc* latt; Ir[lat] Or | ⸂εστω ℵ *pc* ¦ π. εστω Θ; Or ● 41 °𝔓[75] 1424. 2542 *pc* bo[pt] | °[1] D W

1sqq cf 38sqq. 48sq. 50. 52 || *2sqq* cf Rm 14,4; 1Cor 4,4; 5,12; Jc 4,11; 5,9; *cf 20sq(Jo)* || *5sq* cf Mt 6,14; Mc 11,25; Is 58,6 || *6sqq cf 48sq* || *9* cf Joel 2,24 || *10* cf Is 65,7; Ps 79,12 || *11sqq cf 49. 50* || *16sqq* cf Mt 25,29; Lc 19,26; Prv 1,5; 9,9; Dn 2,21; *cf 47* || *20sq(Jo) cf 2sqq* || *21sqq cf 46* || *22* cf Mt 15,14; 23,16.24; Jo 9,40; Rm 2,19 || *24sq* cf Mt 10,24sq; Jo 13,16; 15,20 || *27sqq cf 38sqq. 43sqq*

[Matth. 7,1-5]	Mark.	[Luk. 6,37-42]	[Joh. [7,53-8,11]]
δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ ⸉δοκὸν οὐ κατανοεῖς; [4] ἢ πῶς ⸀ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου· ⸆ ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος ⸁ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σοῦ; [5] ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον ⸉ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σοῦ τὴν δοκόν⸊, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου.		δὲ δοκὸν τὴν ἐν τῷ ⸀ἰδίῳ ὀφθαλμῷ οὐ κατανοεῖς; [42] ⸀πῶς δύνασαι λέγειν τῷ ἀδελφῷ σου· °ἀδελφέ, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος ⸂τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ⸃ σου, ⸀αὐτὸς τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου δοκὸν οὐ βλέπων⸃; ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον °¹τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις τὸ κάρφος ⸂τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ⸃ τοῦ ἀδελφοῦ σου ⸉ἐκβαλεῖν.	σε κατακρίνω· πορεύου, [καὶ] ἀπὸ τοῦ νῦν μηκέτι ἁμάρτανε.]]

Röm. 2,1–3: Διὸ ἀναπολόγητος εἶ, ὦ ἄνθρωπε πᾶς ὁ κρίνων· ἐν ᾧ γὰρ κρίνεις τὸν ἕτερον, σεαυτὸν κατακρίνεις, τὰ γὰρ αὐτὰ πράσσεις ὁ κρίνων. [2] οἴδαμεν δὲ ὅτι τὸ κρίμα τοῦ θεοῦ ἐστιν κατὰ ἀλήθειαν ἐπὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας. [3] λογίζῃ δὲ τοῦτο, ὦ ἄνθρωπε ὁ κρίνων τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας καὶ ποιῶν αὐτά, ὅτι σὺ ἐκφεύξῃ τὸ κρίμα τοῦ θεοῦ;

Cod. N. T. 1424 (ad Matth. 7,5): Τὸ Ἰουδαϊκὸν ἐνταῦθα οὕτως ἔχει· »ἐὰν ἦτε ἐν τῷ κόλπῳ μου καὶ τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς μὴ ποιῆτε, ἐκ τοῦ κόλπου μου ἀπορρίψω ὑμᾶς«.

Pap. Oxyrhynch. 1, nr. 1 (sec. Fitzmyer): [Λέγει Ἰ(ησοῦ)ς· βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ δοκὸν τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ ὀφθαλμῷ οὐ κατανοεῖς· ὑποκριτά, ἔκβαλε τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου] καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου. *(cf.* Evang. Thomae copt. *Append. I, 26)*

Evang. Thomae copt.: *cf. Append. I, 34*

Evang. Thomae copt.: *cf. Append. I, 41*

1. Clem. ad Cor. 13,2: Οὕτως γὰρ εἶπεν· »Ἐλεᾶτε, ἵνα ἐλεηθῆτε· ἀφίετε, ἵνα ἀφεθῇ ὑμῖν· ὡς ποιεῖτε, οὕτω ποιηθήσεται ὑμῖν· ὡς δίδοτε, οὕτως δοθήσεται ὑμῖν· ὡς κρίνετε, οὕτως κριθήσεσθε· ὡς χρηστεύεσθε, οὕτως χρηστευθήσεται ὑμῖν· ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, ἐν αὐτῷ μετρηθήσεται ὑμῖν«.

Polycarpus ad Phil. 2,3: Μνημονεύοντες δὲ ὧν εἶπεν ὁ κύριος διδάσκων· »Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε· ἀφίετε, καὶ ἀφεθήσεται ὑμῖν· ἐλεᾶτε, ἵνα ἐλεηθῆτε· ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν«· καὶ ὅτι »μακάριοι οἱ πτωχοὶ καὶ οἱ διωκόμενοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ«.

Justinus Mart., Dial. 47,5: Διὸ καὶ ὁ ἡμέτερος κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἶπεν· »Ἐν οἷς ἂν ὑμᾶς καταλάβω, ἐν τούτοις καὶ κρινῶ«.

Matth.: **3** ⸉*p)* δοκον (+ την) *p.* δε ℵ* **0233** *pc* ● **4** ⸀λεγεις ℵ* Θ 0233. 700 lat mae | ⸆*p)* αδελφε ℵ vg^{mss} (sa^{ms}) | ⸁απο W Θ 1006. 1342 [E G Δ 346. 565. 579. 700] 𝔐 ● 5 ⸉*p)* *5 6 1–4* L W Θ $f^{1.13}$ 33. 892. 1006. 1342. 1506 𝔐 latt ¦ *txt* ℵ B C^{vid}

Luk.: **41** ⸀*p)* σω D f^{13} (1506) *pc* bo^{pt} ● **42** ⸀*p)* η πως A C D L W Θ Ξ Ψ $f^{1.13}$ 33. 1006. 1342. 1506 𝔐 it vg^{cl} $sy^{p.h}$ sa^{mss} bo ¦ πως δε ℵ 579. 892 *pc* ¦ *txt* B e ff^2 sy^s sa^{ms} bo^{ms} | °*p)* D *pc* it bo^{mss} | ⸂*p)* *bis* εκ του οφθαλμου D lat $sy^{s.p}$ | ⸀*p)* και ιδου η δοκος εν τω σω οφθ. υποκειται D it sy^s | °¹C | ⸉*p.* διαβλεψεις ℵ A C D Θ Ξ Ψ 33. 1006. 1506 𝔐 ¦ *p.* καρφος L f^1 *pc* ¦ *txt* $𝔓^{75}$ B W f^{13} 579. 700. 892. 1342. 2542 *pc*

[34sqq] cf Sir 18,19sqq || [post 37] *cf 41sq* || [38sqq] *cf 1sqq. 27sqq* || [41sq] *add. post 37* || [43sqq] *cf 27sqq* || [46] *cf 21sqq* || [47] *cf 16sqq* || [48sq] *cf 1sqq. 6sqq* || [49] *cf 11sqq* || [50] *cf 1sqq* || [51] *cf 11sqq* | cf Mt 5,10 || [52] *cf 1sqq*

69. Von Entweihung des Heiligen

Margaritae ante porcos — **On Profaning the Holy**

Matth. 7,6	Mark.	Luk.	Joh.
[6] Μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσὶν μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων, μήποτε ⸀καταπατήσουσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν καὶ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς.			

Evang. sec. Basilidem (Epiphanius, Panarion haer. 24,5,2): Ἀλλά φησιν ὁ ἀγύρτης· »ἡμεῖς, φησίν, ἐσμὲν οἱ ἄνθρωποι, οἱ δὲ ἄλλοι πάντες ὕες καὶ κύνες. καὶ διὰ τοῦτο εἶπεν· μὴ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ἔμπροσθεν τῶν χοίρων, μηδὲ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσίν«.

Didache 9,5: Μηδεὶς δὲ φαγέτω μηδὲ πιέτω ἀπὸ τῆς εὐχαριστίας ὑμῶν, ἀλλ' οἱ βαπτισθέντες εἰς ὄνομα κυρίου· καὶ γὰρ περὶ τούτου εἴρηκεν ὁ κύριος· »Μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσί«.

Evang. Thomae copt.: *cf. Append. I, 93*

---

6 ⸀-σωσιν ℵ f^1 892. 1006. 1342. 1506 𝔐; Cl ¦ *txt* B C L W Θ f^{13} 33. 205 *al*

[1sq] cf Mt 15,26; 10,11-14; 2 Pt 2,22; Heb 10,29; Ex 29,33; Lv 2,3; 22,10-16; Nu 18,8 sqq; Prv 9,7; *cf 3sq. 6. 7* || [3sq] *cf 1sq* || [6] *cf 1sq* || [7] *cf 1sq*

70. Von der Erhörung des Gebets

Petitio efficax | (cf. nr. 187) | God's Answering of Prayer

Matth. 7,7-11

7 Αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν, ζητεῖτε καὶ εὑρήσετε, κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν· 8 πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει καὶ τῷ κρούοντι ⸀ἀνοιγήσεται. 9 ἢ τίς °ἐστιν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν ⸀αἰτήσει ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; 10 ⸂ἢ καὶ ἰχθὺν αἰτήσει⸃, μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ;

11 εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες οἴδατε ⸂δόματα ἀγαθὰ⸃ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν⁚.

Mark.

Luk. 11,9-13

(nr. 187, p. 269)

9 Κἀγὼ ὑμῖν λέγω, αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν, ⸋ζητεῖτε καὶ εὑρήσετε,⸌ κρούετε καὶ ⸀ἀνοιγήσεται ὑμῖν· 10 πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει καὶ τῷ κρούοντι ⸀ἀνοιγ[ήσ]εται. 11 ⸂τίνα δὲ ἐξ ὑμῶν τὸν πατέρα αἰτήσει ὁ υἱὸς⸃ ⸆ ⸄ἰχθύν, ⸀καὶ ἀντὶ ἰχθύος ὄφιν ⸉αὐτῷ ἐπιδώσει⸊; 12 ἢ καὶ ⸆ αἰτήσει ⸀ᾠόν, ⸆ ἐπιδώσει αὐτῷ σκορπίον⸅; 13 εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ⸀ὑπάρχοντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις °ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ⸂[ὁ] ἐξ οὐρανοῦ⸃ δώσει ⸄πνεῦμα ἅγιον⸅ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν.

Joh. 16,24; 14,13-14; 15,7

16,24 (nr. 327, p. 452)

24 Ἕως ἄρτι οὐκ ᾐτήσατε οὐδὲν ἐν τῷ ὀνόματί μου· αἰτεῖτε καὶ λήμψεσθε, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπληρωμένη.

14,13-14 (nr. 317, p. 444)

13 Καὶ ὅ τι ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, τοῦτο ποιήσω, ἵνα δοξασθῇ ὁ πατὴρ ἐν τῷ υἱῷ. 14 ἐάν τι αἰτήσητέ με ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ ποιήσω.

15,7 (nr. 320, p. 447)

7 Ἐὰν μείνητε ἐν ἐμοὶ καὶ τὰ ῥήματά μου ἐν ὑμῖν μείνῃ, ὃ ἐὰν θέλητε αἰτήσασθε, καὶ γενήσεται ὑμῖν.

Evang. sec. Hebraeos (Clemens Alex., Strom. II,9,45,5): Ἧι κἂν τῷ καθ' Ἑβραίους εὐαγγελίῳ »ὁ θαυμάσας βασιλεύσει« γέγραπται, »καὶ ὁ βασιλεύσας ἀναπαήσεται«. – (Strom. V,14,96,3): Ἴσον γὰρ τούτοις ἐκεῖνα δύναται· »οὐ παύσεται ὁ ζητῶν, ἕως ἂν εὕρῃ· εὑρὼν δὲ θαμβηθήσεται, θαμβηθεὶς δὲ βασιλεύσει, βασιλεύσας δὲ ἐπαναπαήσεται«.

Pap. Oxyrhynch. 654, nr. 1 (sec. Fitzmyer): [Λέγει Ἰη(σοῦ)ς·] μὴ παυσάσθω ὁ ζη[τῶν τοῦ ζητεῖν ἕως ἂν] εὕρῃ, καὶ ὅταν εὕρῃ, [θαμβηθήσεται καὶ θαμ]βηθεὶς βασιλεύσῃ κα[ὶ βασιλεύσας ἀναπα]ήσεται. *(cf.* Evang. Thomae copt. *Append. I, 2)*

Evang. Thomae copt.: *cf. Append. I, 92.94*

Herm. Pastor, Mand. IX, 4: Σὺ οὖν καθάρισόν σου τὴν καρδίαν ἀπὸ πάντων τῶν ματαιωμάτων τοῦ αἰῶνος τούτου καὶ τῶν προειρημένων σοι ῥημάτων, καὶ αἰτοῦ παρὰ τοῦ κυρίου, καὶ ἀπολήψῃ πάντα, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν αἰτημάτων σου ἀνυστέρητος ἔσῃ, ἐὰν ἀδιστάκτως αἰτήσῃ παρὰ τοῦ κυρίου.

–, Sim. VI, 3, 6 b: Τὰ δὲ λοιπὰ δουλεύσουσι τῷ κυρίῳ ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ αὐτῶν καὶ εὐοδοῦνται ἐν πάσῃ πράξει αὐτῶν, λαμβάνοντες πάντα παρὰ τοῦ κυρίου ὅσα αἰτοῦνται· καὶ τότε δοξάζουσι τὸν κύριον, ὅτι ἐμοὶ παρεδόθησαν, καὶ οὐκέτι οὐδὲν πάσχουσι τῶν πονηρῶν.

Matth.: 8 ⸀-γεται B ¦ ανοιχθησεται Θ • 9 °B* L 565. 1342. 1424 *al* it | ⸀(ε)αν αιτηση ℵ^{1} L W $f^{1.13}$ 33. 892. 1006. (1342). 1506 𝔐 lat sy^{h} ¦ *txt* ℵ* B C (* -σεις) Θ b (a c g^{1} h) sy$^{c.p}$ • 10 ⸂η κ. εαν ι. -ση f^{13} 565. 1506. 1582^{c} *al* (lat sy^{c}) ¦ κ. (ε)αν ι. -ση (L W) Θ 1006. (1342) 𝔐 sy$^{p.h}$ ¦ *txt* ℵ B C (f^{1}) 33. (205. 892). 983 *pc* (co) • 11 ⸂*2 1* f^{1} 205 it vg^{cl}; Cl ¦ *2* L *pc* ff^{1} l vgst | [⁚ ;]

Luk.: 9 ⸋sy^{c} | ⸀ανοιχθη- D E F G H W 1006. 1424 *pm* • 10 ⸀-γεται 𝔓^{75} B D ¦ -χθησεται A E F G H W Δ 205. 209. 565. 1006. 1424 *pm* • 11 ⸂τις δε εξ υμων τον πατ. αιτ. ℵ L 1342 *pc* aur c vg ¦ τινα ... αιτ. τον (– 𝔓^{75}) πατ. ο υιος 𝔓^{75} B ¦ τις ... τον πατ. ο υιος αιτ. D (⸉ 33. 892); Epiph ¦ *txt* (𝔓^{45}) A C (⸉ W) Θ Ψ $f^{(1).13}$ (1006). 1506 𝔐 sy$^{(p).h}$ | ⸆*p)* αρτον, μη λιθον επιδωσει αυτω; (+ *vs* 12 C 788) η και (– ℵ L 33. 700. 892. 1006 *pc*) ℵ A C (⸉ D) L W Θ Ψ $f^{1.13}$ 33. 892. 1006. 1342. 1506 𝔐 lat sy$^{c.p.h}$ bo; Mcion ¦ *txt* 𝔓$^{45.(75)}$ B *pc* ff^{2} i l sy^{s} sa | ⸀μη ℵ A C D L W Θ Ψ $f^{1.13}$ 33. 892. 1006. 1342. 1506 𝔐 latt sa^{ms} bo ¦ μη και ⸀ *pc* ¦ *txt* 𝔓$^{45.75}$ B *pc* | ⸉ 𝔓^{45} ℵ A C W Θ Ψ $f^{1.13}$ 33. 1006. 1506 𝔐 ¦ *txt* 𝔓^{75} B D L 700. 892. 1342 *pc* a^{2} (c) • 11.12 ⸄εαν αιτησει ωον μη επιδωσει αυτω σκορπιον η και ιχθυν μη αντι ιχθυος οφιν επιδωσει αυτω C (579) • 12 ⸆(ε)αν 𝔓^{45} A (C, D) W Θ Ψ 892. 1006. 1342. 1506 𝔐 latt sy ¦ *txt* 𝔓^{75} ℵ B L $f^{1.13}$ 33. 205. 2542 co | ⸀αρτον 𝔓^{45} | ⸆μη ℵ A C (D) W Θ Ψ $f^{1.13}$ 33. 1006. 1342. 1506 𝔐 latt sa^{ms} bo; Mcion ¦ *txt* 𝔓$^{45.75}$ B L 892 *pc* sa^{mss} • 13 ⸀*p)* οντες ℵ D 1424. 2542 *al*; Mcion | °C | ⸂*2 3* 𝔓^{75} ℵ L Ψ 33. 69. 892. 2542 *pc* sa bo^{pt} ¦ υμων ο ουρανιος 𝔓^{45} (579). 1424 (*pc*) l vg^{s} ¦ υμ. ο εξ ουρ. C (f^{13}) 205. 1006. 1342 *pc* | ⸄πν. αγαθον 𝔓^{45} L *pc* aur vg sy^{hmg} ¦ αγαθον δομα D it ¦ δοματα αγαθα Θ (a^{2} sy^{s})

2sqq cf Mt 18,19; Mc 11,24; Mt 21,22; Jo 11,22; 15,16; 16,23.26; 1Jo 3,22; 5,14sqq; Jc 1,5sq; Prv 8,17; *cf 6sqq (Jo). 12sqq (Jo). 16sqq. 19sq. 21. 22sq. 24sq* || *6sqq (Jo) cf 2sqq* || 12 cf Jc 1,17 || *12sqq (Jo) cf 2sqq* || *16sqq cf 2sqq* || *19sq cf 2sqq* || *21 cf 2sqq* || *22sq cf 2sqq* || *24sq cf 2sqq*

71. Die goldene Regel

Regula aurea

The Golden Rule

Matth. 7,12
22,35-40

[12]Πάντα °οὖν ὅσα ἐὰν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς· οὗτος γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται.

22,35-40 *(nr. 282, p. 385)*

[35]Καὶ ἐπηρώτησεν εἷς ἐξ αὐτῶν [νομικὸς] πειράζων αὐτόν· [36]διδάσκαλε, ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ νόμῳ; [37]ὁ δὲ ἔφη αὐτῷ· ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου· [38]αὕτη ἐστὶν ἡ μεγάλη καὶ πρώτη ἐντολή. [39]δευτέρα δὲ ὁμοία αὐτῇ· ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. [40]ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος κρέμαται καὶ οἱ προφῆται.

Mark.

Luk. 6,31
(nr. 80, p. 104)

[31]⸂Καὶ καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ⸀ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, ⸆ ποιεῖτε αὐτοῖς °ὁμοίως.⸃

Joh.

Acta 15,19–20: [19]Διὸ ἐγὼ κρίνω μὴ παρενοχλεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἐπιστρέφουσιν ἐπὶ τὸν θεόν, [20]ἀλλὰ ἐπιστεῖλαι αὐτοῖς τοῦ ἀπέχεσθαι ⸆ τῶν ἀλισγημάτων τῶν εἰδώλων ⸋καὶ τῆς πορνείας⸌ ⸂καὶ τοῦ πνικτοῦ⸃ καὶ τοῦ αἵματος ⸆.

Acta 15,28–29: [28]Ἔδοξεν γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ καὶ ἡμῖν μηδὲν πλέον ἐπιτίθεσθαι ὑμῖν βάρος πλὴν ⸂τούτων τῶν ἐπάναγκες⸃, [29]ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτων καὶ αἵματος ⸂καὶ πνικτῶν⸃ ⸋καὶ πορνείας⸌⸆.

Acta 21,25: [25]Περὶ δὲ τῶν πεπιστευκότων ἐθνῶν ⸀ἡμεῖς ⸀ἐπεστείλαμεν ⸀¹κρίναντες φυλάσσεσθαι αὐτοὺς ⸂τό τε⸃ εἰδωλόθυτον καὶ αἷμα ⸋καὶ πνικτὸν⸌ καὶ πορνείαν.

1. Clem. ad Cor. 13,2: Οὕτως γὰρ εἶπεν· »Ἐλεᾶτε, ἵνα ἐλεηθῆτε· ἀφίετε, ἵνα ἀφεθῇ ὑμῖν· ὡς ποιεῖτε, οὕτω ποιηθήσεται ὑμῖν· ὡς δίδοτε, οὕτως δοθήσεται ὑμῖν· ὡς κρίνετε, οὕτως κριθήσεσθε· ὡς χρηστεύεσθε, οὕτως χρηστευθήσεται ὑμῖν· ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, ἐν αὐτῷ μετρηθήσεται ὑμῖν«.

Didache 1,2: Ἡ μὲν οὖν ὁδὸς τῆς ζωῆς ἐστιν αὕτη· »πρῶτον ἀγαπήσεις τὸν θεὸν τὸν ποιήσαντά σε, δεύτερον τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν· πάντα δὲ ὅσα ἐὰν θελήσῃς« μὴ γίνεσθαί σοι, καὶ σὺ ἄλλῳ μὴ ποίει.

Pap. Oxyrhynch. 654, nr. 5: *cf. nr. 60 et* **Evang. Thomae copt.** *Append. I, 6*

Matth.: **12** ° ℵ* L 983. 1424 *pc* sy^p bo^mss

Luk.: **31** ⸂ και καθως υμιν γινεσθαι θελετε παρα των ανθρωπων, ουτω και υμεις ποιειτε αυτοις Mcion ¦ ⸀ υμας A *pc* | ⸆ και υμεις ℵ A D L W Θ Ξ Ψ *f*^1.13 33. 892. 1006. 1342. 1506 𝔐 lat sy^h (sa); Mcion ¦ καλα r^1 vg^mss sy^s ¦ *txt* 𝔓^75vid B 579. 700 *pc* it sy^p; Ir^lat Cl | ° D e sa; Ir Cl

Acta: **15,20** ⸆ απο 𝔓^74 A C E Ψ 33 𝔐 lat ¦ *txt* 𝔓^45 ℵ B D 81. 1175 *pc* e p* | ⸋ 𝔓^45 | ⸂ – D gig; Ir^lat (*cf* 29; 21,25) ¦ *1 3* 𝔓^74 A B Ψ 33. 81 *pc* ¦ *txt* 𝔓^45 ℵ C E 𝔐 lat sy | ⸆ και οσα αν μη θελωσιν (ο. μ. -λουσιν D) αυτοις (εαυ- D) γινεσθαι ετεροις μη ποιειν (-ειτε D) D 323. 945. 1739. 1891 *pc* sa; Ir^lat

15,28 ⸂ *2 3* (𝔓^74: εξαν-) A 36. 453. 1241 *pc*; Cl ¦ *2 3 1* 𝔓^33vid E 𝔐 ¦ *1 3* ℵ* D 33 *pc* ¦ *txt* ℵ^2 B C Ψ 69. 81. 209. 614. 945. 1175. 1739. 2495 *al* • **29** ⸂ κ. -του 𝔓^74 ℵ^c A^c E Ψ 33 𝔐 (lat) sy; CyrJ ¦ – D l; Ir^lat Tert Hier^mss ¦ *txt* ℵ* A* B C 81. 209. 614. 1175 *pc* (co); Cl Hier^mss | ⸋ vg^ms | ⸆ και οσα μη θελετε εαυτοις γινεσθαι, ετερω (-ροις 945. 1739 *al*) μη ποιειν (-ειτε D^2 614 *pc*) 323. 614. 945. 1739. 1891 *pc* l p w sy^h** sa; Ir^lat Cyp

21,25 ⸀ ουδεν εχουσιν λεγειν προς σε· ημ. γαρ D gig sa | ⸀ απεστ- B C* (D) Ψ 049. 614. 2495 *pc* bo | ⸀¹ κρ. (-νοντες D* *pc*) μηδεν τοιουτον τηρειν αυτους ει μη D 𝔐 gig sy^h ¦ κρ. (-νοντες 945) μηδ. τοιουτο τηρ. αυ. ει μη (αλλα 945. 1739. 1891 *pc*) C E Ψ 453. 945. 1739. 1891. 2495 *al* ¦ *txt* 𝔓^74 ℵ A B 33. 1175 *pc* vg sy^p co | ⸂ *1* 𝔓^74 D Ψ 36. 614 *pc* ¦ απο (*et* -των, -ματος, -του, -ειας) E vg sy | ⸋ D gig

---

1 sq cf 16. 18 sq. 20 *et* app. crit. *ad* 15; cf Rm 13,8-10 || 2 sq cf Mt 5,17; 11,13; Gl 5,14; Tob 4,15; Sir 31,15; *cf* 9 sq || 9 sq *cf* 2 sq || 15 app. crit.: *cf* 1 sq || 16 *cf* 1 sq || 17 cf Mt 7,1 sq. 7 || 18 sq *cf* 1 sq || 20 *cf* 1 sq

72. Von den zwei Wegen

Via spatiosa

The Two Ways

Matth. 7,13-14

[13] Εἰσέλθατε διὰ τῆς στενῆς πύλης· ⸀ὅτι πλατεῖα ⸋ἡ πύλη⸌ καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν καὶ πολλοί °εἰσιν οἱ ⸀εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς· [14] ⸀τί στενὴ ⸋ἡ πύλη⸌ καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὑρίσκοντες αὐτήν.

Mark.

Luk. 13,23-24

(nr. 211, p. 295)

[23] ⸂Εἶπεν δέ τις αὐτῷ⸃· κύριε, εἰ ὀλίγοι οἱ σῳζόμενοι; ὁ δὲ ⸂εἶπεν πρὸς αὐτούς⸃· [24] ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς ⸀θύρας,

ὅτι πολλοί⸋, λέγω ὑμῖν,⸌ ζητήσουσιν εἰσελθεῖν

καὶ οὐκ ἰσχύσουσιν.

Joh.

Didache 1,1: Ὁδοὶ δύο εἰσί, μία τῆς ζωῆς καὶ μία τοῦ θανάτου, διαφορὰ δὲ πολλὴ μεταξὺ τῶν δύο ὁδῶν.

Matth.: 13 ⸀και τι 118* ¦ τι a b h l q vg^{mss}; Cyp | ⸋א* a b c h k; Cl Hipp Or^{pt} Cyp | °א* | ⸀πορευομενοι א^{2} (*f*^{1} 205) *pc* sy$^{c.p}$ ● **14** ⸀οτι א* 700^{c} *pc* sa^{mss} mae bo ¦ οτι δε B* sa^{mss} ¦ και 205. 209 ¦ *txt* א^{2} (B^{2}) C L W Θ *f*$^{1.13}$ 892. 1006. 1342. 1506 𝔐 lat sy | ⸋ 544 *pc* a (h) k; Cl Tert Hipp Or^{pt} Cyp

Luk.: 23 ⸂ηλθεν τις και ηρωτησεν αυτον και ειπεν(?) sy$^{s.c}$ | ⸂ειπεν *f*^{13} ¦ αποκριθεις ειπ. D ¦ ειπεν προς αυτον *pc* (sy$^{s.c}$) bo^{ms} ● **24** ⸀*p)* πυλης A W Ψ *f*^{13} 1006. 1342. 1506 𝔐 sa ¦ *txt* 𝔓$^{(45).75}$ א B D L Θ (070) *f*^{1} 205. 892. 2542 *pc* bo | ⸋W bo^{ms}

---

[1] cf Mt 22,14; 9,37; Lc 10,2 || [2sqq] cf Mc 10,25 par *(nr 255)*; Jo 10,1-10; Dt 30,19; Jr 21,8; Ps 1,6; Prv 14,12; Sir 21,10; 4Esr 7,6sqq; 8,3; *cf 8* || [5sq] cf Mt 18,8 sq par *(nr 168)*; Mc 10,25 par; Act 14,22 || [8] cf *2sqq*

73. An ihren Früchten sollt ihr sie erkennen

Ex fructibus cognoscetis eos

(cf. nr. 82)

»By their Fruits ...«

Matth. 7,15-20

12,33-35; 3,10

7,15-20

[15] Προσέχετε ⸆ ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσιν λύκοι ἅρπαγες.

[16] ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν ⸀σταφυλὰς ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα; [17] °οὕτως πᾶν δένδρον °¹ἀγαθὸν καρποὺς ⸉καλοὺς ποιεῖ⸊, τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ.

Mark.

Luk. 6,43-45

3,9

6,43-45 *(nr. 82, p. 108)*

[43] Οὐ γάρ ἐστιν δένδρον καλὸν ποιοῦν ⸂καρπὸν ⸀σαπρόν⸃, οὐδὲ °πάλιν δένδρον σαπρὸν ποιοῦν ⸂καρπὸν καλόν⸃. [44] ἕκαστον °γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται· οὐ °¹γὰρ ἐξ ἀκανθῶν ⸀συλλέγουσιν σῦκα οὐδὲ ἐκ ⸀βάτου σταφυλὴν τρυγῶσιν.

Joh.

Matth.: 15 ⸆δε C L W Θ *f*$^{1.13}$ 33. 892. 1006. 1506 𝔐 f q sy^{h} sa^{mss} bo ¦ *txt* א B 0250. 565. 788. 1342. 1424 *al* lat sy$^{c.p}$ sa^{mss} mae ● **16** ⸀σταφυλην C (* -ηνας) L W Θ *f*^{13} 1006. 1342. 1506 𝔐 ¦ *txt* א B 0250 *f*^{1} 205. 892 lat sy co ● **17** °sy^{c} | °¹W* | ⸉B* vg^{mss}

Luk.: 43 ⸂-πους σαπρους *et* -πους καλους D it sy$^{s.p}$ | ⸀κακον W | °A C D Θ Ψ 33. 1006. 1506 𝔐 lat sy sa ¦ *txt* 𝔓^{75} א B L W Ξ *f*$^{1.13}$ 579. 892. 1342. 2542 *pc* b q vg^{ms} bo ● **44** °D 205. 209. 700. 1006 *pc* it vg^{mss} sy^{s} bo^{mss} | °¹it sy^{s} sa^{ms} | ⸀εκλεγονται (⸉D) e | ⸀βλαστου א*

[1sqq] *cf 30sq. 32sq. 36sqq. 40. 42sqq* || [1] ψευδοπροφῆται: Mt 24,4sq. 11. 24; Mc 13,22; Lc 6,26; Act 13,6; 2Pt 2,1; 1Jo 4,1; Apc 16,13; 19,20; 20,10 || [2] cf Gn 49,27; Ps 78,52; 80,2; 100,3; Zph 3,3; Ez 22,27; Hab 1,8; Mt 10,16; Jo 10,12; Act 20,29; Rm 16,17; 2Tm 3,5 || [3sqq (Lc)] *cf 7sqq* || [5sqq] *cf 18sq. 34sqq. 40sq. 45* || [5] cf Sir 27,6(7) || [6sq] Gn 3,18; Nu 13,23 etc; Is 5,2.4; Job 31,40; Jc 3,12; Gl 5,19-23 || [7sqq] *cf 3sqq (Lc)*

[Matth. 7,15-20]

18 οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ⸀ποιεῖν οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ⸂ποιεῖν. 19 πᾶν ⸆ δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. 20 ἄρα γε ⸀ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς.

Matth.

12,33-35 *(nr. 118, p. 168)*

33 Ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον καλὸν καὶ ⸉τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν, ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον σαπρὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρόν⸊· ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται.

34 ⸀γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν πονηροὶ ὄντες; ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ⸆. 35 °ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ ⸆ ἐκβάλλει ⸆ ἀγαθά, καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ ⸆ ἐκβάλλει ⸆¹ πονηρά.

3,10 *(nr. 14, p. 23)*

10 Ἤδη δὲ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται· πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

Mark.

[Luk. 6,43-45]

45 ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας ⸆ προφέρει °τὸ ἀγαθόν, καὶ ὁ πονηρὸς ⸆ ἐκ τοῦ πονηροῦ ⸆¹ προφέρει °¹τὸ πονηρόν· ἐκ γὰρ ⸆² περισσεύματος ⸆³ καρδίας ⸉λαλεῖ τὸ στόμα °²αὐτοῦ.

3,9 *(nr. 14, p. 23)*

9 Ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται· πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

Joh.

Ignatius ad Phil. 2,1-2: 1 Τέκνα οὖν φωτὸς ἀληθείας, φεύγετε τὸν μερισμὸν καὶ τὰς κακοδιδασκαλίας· ὅπου δὲ ὁ ποιμήν ἐστιν, ἐκεῖ ὡς πρόβατα ἀκολουθεῖτε. 2 πολλοὶ γὰρ λύκοι ἀξιόπιστοι ἡδονῇ κακῇ αἰχμαλωτίζουσιν τοὺς θεοδρόμους· ἀλλ' ἐν τῇ ἑνότητι ὑμῶν οὐχ ἕξουσιν τόπον.

Didache 16,3: Ἐν γὰρ ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις πληθυνθήσονται οἱ ψευδοπροφῆται καὶ οἱ φθορεῖς, καὶ στραφήσονται τὰ πρόβατα εἰς λύκους, καὶ ἡ ἀγάπη στραφήσεται εἰς μῖσος.

Herm. Pastor, Sim. IV,4: Τὰ δὲ ἔθνη καὶ οἱ ἁμαρτωλοί, ἃ εἶδες τὰ δένδρα τὰ ξηρά, τοιοῦτοι εὑρεθήσονται ξηροὶ καὶ ἄκαρποι ἐν ἐκείνῳ τῷ αἰῶνι καὶ ὡς ξηρὰ ξύλα κατακαυθήσονται καὶ φανεροὶ ἔσονται, ὅτι ἡ πρᾶξις αὐτῶν πονηρὰ ἐγένετο ἐν τῇ ζωῇ αὐτῶν. οἱ μὲν γὰρ ἁμαρτωλοὶ καήσονται ὅτι ἥμαρτον καὶ οὐ μετενόησαν· τὰ δὲ ἔθνη καήσονται ὅτι οὐκ ἔγνωσαν τὸν κτίσαντα αὐτούς.

-, Mand. VI,2,4: Ὅρα νῦν καὶ τοῦ ἀγγέλου τῆς πονηρίας τὰ ἔργα. πρῶτον πάντων ὀξύχολός ἐστι, καὶ πικρὸς καὶ ἄφρων, καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρά, καταστρέφοντα τοὺς δούλους τοῦ θεοῦ· ὅταν οὖν οὗτος ἐπὶ τὴν καρδίαν σου ἀναβῇ, γνῶθι αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ.

Justinus Mart., Apol. I,16,12-13: 12 »Τότε κλαυθμὸς ἔσται καὶ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, ὅταν οἱ μὲν δίκαιοι λάμψωσιν ὡς ὁ ἥλιος, οἱ δὲ ἄδικοι πέμψωνται εἰς τὸ αἰώνιον πῦρ. 13 Πολλοὶ γὰρ ἥξουσιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἔξωθεν μὲν ἐνδεδυμένοι δέρματα προβάτων, ἔσωθεν δὲ ὄντες λύκοι ἅρπαγες· ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. Πᾶν δὲ δένδρον, μὴ ποιοῦν καρπὸν καλόν, ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται«.

Matth. 7: **18** ⸀ενεγκειν B; Tert Or^pt Ad ¦ *txt* ℵ C L W Z Θ *f*^1.13 33. 892. 1006. 1342. 1506^(*) 𝔐 latt sy | ⸂ενεγκειν ℵ*; Tert Or^pt ¦ *txt* ℵ^1 B C L W Z Θ *f*^1.13 33. 892. 1006. 1342. 1506^(*) 𝔐 lat sy ● **19** ⸆ουν C^2 L Z *f*^13 33. 1582^c *al* it sy^c sa mae bo^mss ● **20** ⸀εκ C lat?

Matth. 12: **33** [⸉ο καρπος α. καλος … ο καρπος α. σαπρος Wellhausen *ex Aramaeo vertendum fuisse cj*] ● **34** ⸀γεννημα ℵ* sy^p | ⸆αγαθα D* d ● **35** °D* | ⸆*bis* της καρδιας αυτου L (*f*^1) 33. 1342 *al* sy^s.c | ⸆τα ℵ C L Δ *f*^1 13. 33. 205. 346. 1424 *al* sa^mss (bo) | ⸆^1τα L Δ 13. 33. 205. 209. 346. 1424 *al* sa^mss bo

Luk.: **45** ⸆αυτου A C (D) L W Θ Ξ Ψ *f*^1.13 33. 892. 1006. 1342. 1506 𝔐 co ¦ *txt* 𝔓^75vid ℵ B *pc* | °D W *pc* | ⸆*p)* ανθρωπος ℵ^2 A C W Θ Ξ *f*^13 33. 1006. 1506 𝔐 lat sy sa^ms ¦ *txt* 𝔓^75 ℵ* B L Ψ 579. 700 *pc* | ⸆^1*p)* θησαυρου 69. 788. 1342 sa bo^pt ¦ θ. της καρδιας αυτου A C Θ Ψ *f*^13 33. 1006. 1506 𝔐 it (vg^cl) sy bo^ms ¦ *txt* 𝔓^75 ℵ B D L W Ξ *f*^1 579. 700. 892. 2542 *pc* lat bo^pt | °^1W | ⸆^2του C L Θ *f*^1.13 205. 579. 892. 1006. 1342. 1424. 1506. 2542 *pm* | ⸆^3της C L Θ *f*^1.13 33. 892. 1006. 1342. 1506 𝔐 ¦ *txt* ℵ A B D W Ξ Ψ 565. 700 *pc* | ⸉ *p.* αυτου ℵ C 579 it | °^2C 579. 892. 983. 1424. 1506 *al* aur r^1 vg sy^s.p sa^mss bo

---

10sqq cf Jo 15,5; 1Jo 3,9 || 12sqq cf Jo 15,6.8.16; Lc 13,6-9; Tt 3,14; Mt 13,40; cf 27sqq || 18sq cf 5sq. 40sq || 20sqq cf 36sqq || 20cf Mt 3,7; 23,33 || 22sqq cf 45 || 27sqq cf 12sqq || 30sq cf 1sqq || 32sq cf 1sqq || 34sqq cf 5sqq || 36sqq cf 1sqq. 20sqq || 40cf 1sqq || 40sq cf 5sqq. 18sq. 42sqq

–, **Dial. 35,3:** Εἶπε γάρ· »Πολλοὶ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἔξωθεν ἐνδεδυμένοι δέρματα προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσι λύκοι ἅρπαγες«. καί· »Ἔσονται σχίσματα καὶ αἱρέσεις«. καί· »Προσέχετε ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἐλεύσονται πρὸς ὑμᾶς, ἔξωθεν ἐνδεδυμένοι δέρματα προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσι λύκοι ἅρπαγες.« καί· »Ἀναστήσονται πολλοὶ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοαπόστολοι, καὶ πολλοὺς τῶν πιστῶν πλανήσουσιν«.

Evang. Thomae copt.: *cf. Append. I, 45*

42sqq cf 1 sqq. 40 sq || *45 cf 5 sqq. 22 sqq*

74. Vom Herr-Herr-Sagen

Qui dicunt: Domine, Domine — **»Saying Lord, Lord«**

Matth. 7,21-23
25,10-12; 25,41

[21]Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι· κύριε κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν °τοῖς οὐρανοῖς ⸆.

[22]πολλοὶ ἐροῦσίν μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· κύριε κύριε, ⸆ οὐ τῷ σῷ ὀνόματι ἐπροφητεύσαμεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ⸆ ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν;

[23]καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς ὅτι οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς· ⸀ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ ⸆ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.

25,10-12 *(nr. 298, p. 412)*

[10]Ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι ἦλθεν ὁ νυμφίος, καὶ αἱ ἕτοιμοι εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους καὶ ἐκλείσθη ἡ θύρα. [11]ὕστερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι λέγουσαι· κύριε κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν. [12]ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς.

25,41 *(nr. 300, p. 416)*

[41]Τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ εὐωνύμων· πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ [οἱ] κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ.

Mark.

Luk. 6,46; 13,25-27

6,46 *(nr. 83, p. 110)*

[46]⸂Τί δέ με καλεῖτε⸃· κύριε κύριε,
καὶ οὐ ποιεῖτε ⸀ἃ λέγω;

13,25-27 *(nr. 211, p. 295)*

[25]Ἀφ' οὗ ἂν ⸂ἐγερθῇ ὁ οἰκοδεσπότης⸃ καὶ ἀποκλείσῃ τὴν θύραν καὶ ἄρξησθε ⸋ἔξω ἑστάναι καὶ⸌ κρούειν ⸋¹τὴν θύραν⸌¹ λέγοντες· κύριε ⸆, ἄνοιξον ἡμῖν, καὶ ἀποκριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν· οὐκ οἶδα °ὑμᾶς πόθεν ἐστέ. [26]τότε ⸀ἄρξεσθε λέγειν· ⸆ ἐφάγομεν ἐνώπιόν σου καὶ ἐπίομεν καὶ ἐν ταῖς πλατείαις ἡμῶν ⸀ἐδίδαξας· [27]καὶ ἐρεῖ ⸂λέγων ὑμῖν·⸃ ⸂οὐκ οἶδα [ὑμᾶς] πόθεν ἐστέ⸃· ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ πάντες ἐργάται ⸀ἀδικίας.

Joh.

Matth.: 21 ° L W f^{13} 1006. 1342 𝔐 ¦ *txt* ℵ B C Z Θ f^{1} 33. 205. 892. 1424. 1506 *al* | ⸆ αυτος (ουτος C² 33 *pc*) εισελευσεται εις την βασιλειαν των ουρανων C² W Θ 33 *pc* lat sy^c; Cyp Th'ret ● 22 ⸆ (L 13,26) ου τω ονοματι σου εφαγομεν και επιομεν και sy^c; Ju (Or) | ⸆ πολλα ℵ* ● 23 ⸀αναχ- Θ f^{13} *pc*; Ad | ⸆ *p)* παντες L Θ f^{13} 1424 *al* b vg^s

Luk. 6: 46 ⸂ *1 3 4* f^{13} 1424 *pc* sy^p sa^mss bo; Ir ¦ *1–3* λεγετε D *pc*; Cl | ⸀ο 𝔓⁷⁵ B e

Luk. 13: 25 ⸂ εγ. ο δεσποτης 𝔓⁷⁵ ¦ ο οικοδ. εισελθη D (*S* f^{13} lat) | ⸋ ℵ* bo^ms | ⸋¹ D it | ⸆ *p)* κυριε A D W Θ Ψ $f^{1.13}$ 1006. 1342. 1506 𝔐 it sy^c.p.h bo^pt ¦ *txt* 𝔓⁷⁵ ℵ B L 892 *pc* lat sy^s sa bo^pt | ° c vg^mss; Mcion ● 26 ⸀αρξησθε ℵ A D L W Δ Θ Ψ 070. 0233^vid f^{13} 205. 579. 1006. 1424. 2542 *pm* | ⸆ κυριε D | ⸀επορευθης sy^c ● 27 ⸂· λεγω υ. 𝔓⁷⁵* A D L W Θ Ψ $f^{1.13}$ 1006. 1342 𝔐 sy^(s.c).h (bo^ms) ¦ υμιν ℵ 579 lat sy^p sa bo^pt ¦ – 1195 *pc* bo^pt ¦ *txt* 𝔓⁷⁵ᶜ B 205. 892. 1424 *pc* | ⸂ *1 2 4 5* 𝔓⁷⁵ B L 070. 346. 2542 *pc* b ff² i l ¦ ουδεποτε ειδον υμας D (e) | ⸀της α. A W Θ $f^{1.13}$ 1006. 1342. 1506 𝔐 ¦ *p)* ανομιας D (1424) bo^mss; Mcion Epiph ¦ *txt* 𝔓⁷⁵ ℵ B L Ψ 892 *pc*

1sqq cf Ml 1,6; Mt 12,50; Mc 3,35; Mt 21,29.31; Lc 12,47; Jo 4,34; 7,17; 9,31; 1Jo 2,17; 3,7; Jc 1,22.25; 2,14; *cf 20 sq. 25 sqq* || 2sq *cf 21 sq* || 4sqq (Lc) *cf 12 sqq* || 5sqq (Mt) *cf 12 sqq. 23 sq. 26 sq. 28 sq* || 5sq (Mt) cf Is 2,11.17; Zch 14,6 || 6sqq (Mt) cf Jr 14,14; 27,15 (34,15 LXX); Mc 8,38; Lc 10,20; 1Cor 13,1sq; *cf 8 sqq (Lc)* || 8sqq (Lc) *cf 6 sqq (Mt)* || 9sqq cf 2Tm 2,19; *cf 17 sqq* || 10sq Ps 6,9; cf Mt 13,41sq; *cf 21 sq. 27. 29* || 12sqq *cf 4 sqq (Lc). 5 sqq (Mt)* || 17sqq *cf 9 sqq*

2. Clem. ad Cor. 4,1–2.5: 1 Μὴ μόνον οὖν αὐτὸν καλῶμεν κύριον· οὐ γὰρ τοῦτο σώσει ἡμᾶς. 2 λέγει γάρ· »Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι· Κύριε κύριε, σωθήσεται, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην«. 5 διὰ τοῦτο, ταῦτα ὑμῶν πρασσόντων, εἶπεν ὁ κύριος· »Ἐὰν ἦτε μετ' ἐμοῦ συνηγμένοι ἐν τῷ κόλπῳ μου καὶ μὴ ποιῆτε τὰς ἐντολάς μου, ἀποβαλῶ ὑμᾶς καὶ ἐρῶ ὑμῖν· Ὑπάγετε ἀπ' ἐμοῦ, οὐκ οἶδα ὑμᾶς, πόθεν ἐστέ, ἐργάται ἀνομίας«.

Herm. Pastor, Sim. IX,12,3: Ὅτι, φησίν, ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν τῆς συντελείας φανερὸς ἐγένετο, διὰ τοῦτο καινὴ ἐγένετο ἡ πύλη, ἵνα οἱ μέλλοντες σῴζεσθαι δι' αὐτῆς »εἰς τὴν βασιλείαν εἰσέλθωσι τοῦ θεοῦ«.

Justinus Mart., Apol. I,16,9–11: 9 Εἶπε γὰρ οὕτως· »Οὐχὶ πᾶς ὁ λέγων μοι Κύριε κύριε εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. 10 Ὃς γὰρ ἀκούει μου καὶ ποιεῖ ἃ λέγω, ἀκούει τοῦ ἀποστείλαντός με. 11 Πολλοὶ δὲ ἐροῦσί μοι· Κύριε κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι ἐφάγομεν καὶ ἐπίομεν καὶ δυνάμεις ἐποιήσαμεν; καὶ τότε ἐρῶ αὐτοῖς· Ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ, ἐργάται τῆς ἀνομίας«.

–, Dial. 76,5: »Πολλοὶ ἐροῦσί μοι τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ· Κύριε, κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι ἐφάγομεν καὶ ἐπίομεν καὶ προεφητεύσαμεν καὶ δαιμόνια ἐξεβάλομεν; καὶ ἐρῶ αὐτοῖς· Ἀναχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ«.

---

20 sq cf 1 sqq || *21 sq cf 2 sq. 10 sq* || *23 sq cf 5 sqq (Mt)* || *25 sqq cf 1 sqq* || *26 sq cf 5 sqq (Mt)* || *27 cf 10 sq* || *28 sq cf 5 sqq (Mt). 10 sq*

75. Vom Haus auf dem Felsen

Sapiens super petram aedificat *(cf. nr. 83)* **The House Built upon the Rock**

Matth. 7,24-27	Mark.	Luk. 6,47-49 (*nr. 83, p. 110*)	Joh.
24 Πᾶς οὖν ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους		47 Πᾶς ὁ ἐρχόμενος πρός με καὶ ἀκούων μου ⸂τῶν λόγων⸃	
°τούτους καὶ ποιεῖ αὐτούς,		καὶ ποιῶν αὐτούς, ὑποδείξω ὑμῖν τίνι ἐστὶν ὅμοιος·	
⸀ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ᾠκοδόμησεν αὐτοῦ		48 ⸋ὅμοιός ἐστιν⸌ ἀνθρώπῳ οἰκοδομοῦντι	
τὴν οἰκίαν ἐπὶ		οἰκίαν ὃς ἔσκαψεν καὶ ἐβάθυνεν καὶ ἔθηκεν θεμέλιον ἐπὶ	
τὴν πέτραν· 25 καὶ κατέβη ἡ βροχὴ καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ		τὴν πέτραν· πλημμύρης δὲ γενομένης	
καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ ⸀προσέπεσαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ,		προσέρηξεν ὁ ποταμὸς τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ,	
καὶ οὐκ ἔπεσεν, τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν		καὶ οὐκ ἴσχυσεν σαλεῦσαι αὐτὴν ⸂διὰ τὸ καλῶς οἰκοδομῆ-	
πέτραν. 26 καὶ πᾶς ⸂ὁ ἀκούων⸃ μου τοὺς λόγους τούτους		σθαι αὐτήν⸃. 49 ὁ δὲ ἀκούσας	
καὶ μὴ ⸀ποιῶν αὐτοὺς ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις		καὶ μὴ ποιήσας ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ	
ᾠκοδόμησεν ⸉αὐτοῦ τὴν οἰκίαν⸊ ἐπὶ τὴν ἄμμον· 27 καὶ κατ-		⸀οἰκοδομήσαντι ⸆οἰκίαν ἐπὶ τὴν γῆν χωρὶς θεμελίου,	
έβη ἡ βροχὴ καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ⸋ἔπνευσαν οἱ ἄνε-		⸁ᾗ ⸀¹προσέρηξεν ⸆ ὁ ποταμός,	
μοι καὶ⸌ ⸀προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔπεσεν		καὶ ⸀²εὐθὺς ⸀³συνέπεσεν	
καὶ ἦν ἡ πτῶσις αὐτῆς μεγάλη⸆.		καὶ ἐγένετο τὸ ῥῆγμα τῆς οἰκίας ἐκείνης μέγα.	

Ignatius ad Polyc. 1,1: Ἀποδεχόμενός σου τὴν ἐν θεῷ γνώμην, ἡδρασμένην ὡς ἐπὶ πέτραν ἀκίνητον, ὑπερδοξάζω, καταξιωθεὶς τοῦ προσώπου σου τοῦ ἀμώμου, οὗ ὀναίμην ἐν θεῷ.

Pap. Oxyrhynch. 1, nr. 7: *cf. ad nr. 53 et* **Evang. Thomae copt.** *Append. I, 32*

Matth.: 24 °B* 1424 *pc* a g^1 k mae bo^{ms} | ⸀ομοιωσω αυτον C L W 1006. 1342. 1506 𝔐 f h k q sy$^{c.h}$ bo; Cyp ¦ *txt* ℵ B Z Θ *f*$^{(1).13}$ 33. 205. 700. 892 *al* ff^1 l vg sy$^{p.hmg}$ sa mae • 25 ⸀προσεκρουσαν W ¦ *p)* προσερρηξαν Θ 579 *pc* ¦ προσεκοψαν 33. 1424 *pc* • 26 ⸂οστις ακουει *et* ⸀ποιει Θ *f*^{13} *pc* | ⸉ C L *f*^{13} 1006. 1342. 1506 𝔐 ¦ *txt* ℵ B W Z (Θ) *f*^{1} 700. 892 *pc* • 27 ⸋ℵ* | ⸀προσερρηξαν C Θ *f*^{1} 205 *pc* ¦ προσεκρουσαν *f*^{13} *pc* | ⸆σφοδρα Θ *f*^{13} 33 *al* mae

Luk.: 47 ⸂τους -ους C Ψ *al* • 48 ⸋sy^s | ⸂*p)* τεθεμελιωτο γαρ επι την πετραν A C D Θ Ψ *f*$^{1.13}$ 1006. 1506^{vid} 𝔐 latt sy$^{p.h}$ (bo^{pt}) ¦ – 𝔓^{45vid} 700* sy^s ¦ *txt* 𝔓^{75vid} ℵ B L W Ξ 33. 579. 892. 1342. 2542 *pc* sy^{hmg} sa bo^{pt}; Cyr • 49 ⸀-μουντι C W *f*^{13} 1424. 2542 *pc* | ⸆την 𝔓^{75} Θ 205. 209. 1006 *pc* | ⸁και W sy$^{s.p}$ ¦ – D it | ⸀^{1}συνερ- D | ⸆αυτη W sy ¦ domui illi it | ⸀^{2}ευθεως A W Θ Ψ *f*$^{1.13}$ 1006. 1506 [E H Δ 205. 565. 700. 2542] 𝔐 ¦ *p)* – D a c | ⸀^{3}επεσεν A C W Ψ 1006. 1506 𝔐 ¦ *txt* 𝔓$^{45.75}$ ℵ B D L Θ Ξ *f*$^{1.13}$ 33. 205. 579. 700. 892. 1342. 2542 *pc*

---

1 sqq cf Ez 13,10-15; *cf 16* || *1 sq (Mt) cf* Mt 7,21; Lc 8,21; Rm 2,13; Jc 1,25 || *1 sq (Lc) cf* Lc 12,5; Act 20,35 || *4 sq cf 14 sq* || *5 sqq cf* Ps 32,6; Job 1,19; Is 28,16; Sir 22,16 || *8 sq cf* Jc 1,22 || *11 sqq cf* Sap 4,4; Is 28,17; Sir 22,21(18) || *14 sq cf 4 sq* || *16 cf 1 sqq*

76. Abschluß

Effectus sermonis | **The Effect of the Sermon**

Matth. 7,28-29	Mark. 1,21-22 (nr. 35, p. 53)	Luk. 7,1; 4,32	Joh. 7,46 nr. 241, p. 324)
[28] Καὶ ἐγένετο ὅτε ⸀ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους,	[21] Καὶ ⸋εἰσπορεύονται εἰς ⸀Καφαρναούμ· καὶ ⸀εὐθὺς⸌ τοῖς σάββασιν ⸂εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν ἐδίδασκεν⸃.	7,1 (nr. 85, p. 113) [1] Ἐπειδὴ ἐπλήρωσεν πάντα τὰ ῥήματα αὐτοῦ εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ λαοῦ, εἰσῆλθεν εἰς Καφαρναούμ.	
ἐξεπλήσσοντο ⸉⸂οἱ ὄχλοι⸃ ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ⸊· [29] ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς ⸰αὐτῶν ⸆.	[22] καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ· ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων ⸰καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς ⸆.	4,32 (nr. 35, p. 53) [32] Καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ ἦν ὁ λόγος αὐτοῦ.	[46] Ἀπεκρίθησαν οἱ ὑπηρέται· οὐδέποτε ἐλάλησεν οὕτως ἄνθρωπος.
(nr. 84 8,1-4 p. 112)			

Matth.: 28 ⸀συνετ- L Θ 1506 [E Δ 13. 543. 579. 983] 𝔐 | ⸉3–6 1 2 ℵ* | ⸂παντες 998; Eus ¦ π. οι οχλ. Δ Θ f^1 205 *pc* (vg^ms); Or ● 29 ⸰C* L 1006. 1342. 1506 [E 346. 565. 700. 1424] 𝔐 (b) | ⸆και οι Φαρισαιοι C* W 33 *pc* lat sy

Mark.: 21 ⸋sy^s | ⸀Καπερν- A C L f^1 892. 1006. 1342 𝔐 ¦ *txt* ℵ B D W Δ Θ f^{13} 33. 565. 700. 2427 *pc* latt sa (bo); Or | ⸀ευθεως A B C D W Θ f^{13} 1006. 1506. 2427 𝔐; Or^pt ¦ *txt* ℵ L f^1 33. 205. 565. 579. 700. 892. 1342. 2542 *pc* | ⸂5 2–4 ℵ (* -ξεν) (⸉C) L f^{13} 565 *pc* (sy^s); Or ¦ εις την συναγ. αυτων εδιδ. Δ (892, sy^p) ¦ *txt* A B W f^1 (⸉ 33). 1006. 1342. 1506. 2427 𝔐 (t) sy^h (*sed* εδιδ. αυτους D Θ 700. 1342 lat sy^h** bo^mss) ● 22 ⸰D* Θ it bo^mss | ⸆αυτων C Δ 33. 579. 1342 *pc* c f sy sa^ms bo^pt

---

1sq (Mt) cf Mt 11,1; 13,53; 19,1; 26,1 ‖ 5sq cf Mc 6,2; 7,37; 10,26; 11,18; Mt 13,54; 22,33; 19,25; Lc 9,43; Act 13,12 ‖ 7sq cf Mc 1,27